

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kan barn *verkligen* vara psykopater?

- En kvalitativ studie om socialarbetares syn på barn med psykopatiska drag.

Petri Kärkkäinen

Kandidatuppsats (SOPA 63)

VT 2020

Antal ord: 15 500

Handledare: Annika Capelán

Abstract

Author: Petri Kärkkäinen

Title: Can children *really* be psychopaths? – A qualitative study about social workers' view on children with psychopathic traits.

Supervisor: Annika Capelán

Assessor: Lars B Ohlsson

The purpose of this study was to investigate how children with psychopathic traits are presented by investigators and therapists in order to gain a greater understanding of the social and cultural opportunities and limitations to approaching the phenomenon of psychopathy in children. The method used was qualitative with semi structured interviews. The interviewees consisted of four social workers who work closely with children between the ages of 0-13 years, over longer periods of time in special care centers where they investigate and treat children. The empirical findings were analyzed through Pierre Bourdieu's theory of practice, specifically the terms symbolic capital, doxa, habitus and the power of consecration. All interviewees are hesitant to designate children as psychopaths, but at the same time they identify difficulties in today's placements and treatments with children who they see have distinctive psychopathic traits. The interviewees have no answers to how to best treat children with psychopathic traits and they all agree that more knowledge is needed. The analysis shows that there may be a conflict between the social worker's habitus "to help" and a preconception of the psychopath as incurable in contrast to a malleable child. The interviewees see predominantly benefits in identifying children at risk of developing psychopathy at the earliest age possible. Previous research, together with the interviewees in this study, thus give a clear signal that their categories of perception and evaluation are open for transformation through the diagnostic system's power of consecration, whereby in the future they might both see and address the actual needs of the children with psychopathic traits and respond to them based on these for adequate treatment.

Keywords: child psychopathy, CU-traits, social work, doxa, habitus

Förord

Jag vill först och främst tacka intervjupersonerna för deras tid och vilja att så öppet dela med sig av sin kunskap och sina erfarenheter av ett känsligt och kontroversiellt ämne.

Jag vill även tacka Kikki Nillasdotter på Studieverkstaden som hjälpte mig att utveckla min idé till grunden för denna uppsats.

Sist men inte minst vill jag tacka min handledare Annika Capelán som tålmodigt och uppmuntrande har hjälpt mig ända in i kaklet.

Petri Kärkkäinen

Lund, maj 2020

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 <i>Problemformulering</i>	3
1.1.1 Barn och psykopati.....	4
1.1.2 Studiens relevans för socialt arbete.....	6
1.2 <i>Syfte</i>	6
1.3 <i>Frågeställningar</i>	7
1.4 <i>Fortsatt framställan</i>	7
2. Kunskapsläget.....	8
2.1 <i>Karaktärsdragen och dimensionerna</i>	8
2.2 <i>Diagnosystemen</i>	9
2.3 <i>Identifiering</i>	10
2.4 <i>Behandling</i>	12
2.4.1 Motivation	13
2.4.2 Risk för manipulation	13
2.4.3 Emotionsbrist.....	14
2.5 <i>Behandlingsmetoder</i>	14
2.6 <i>Diagnoser och perspektiv</i>	15
2.7 <i>Sammanfattning av kunskapsläget</i>	16
3. Teori.....	17
3.1 <i>Symboliskt kapital</i>	17
3.2 <i>Doxa och habitus</i>	18
3.3 <i>Konsekrationsmakt</i>	20
4. Metod	21
4.1 <i>Förförståelse</i>	21
4.2 <i>Metodval</i>	21
4.3 <i>Semi-strukturerade intervjuer</i>	22
4.4 <i>Urval och insamling av material</i>	22
4.5 <i>Studiens tillförlitlighet</i>	23
4.6 <i>Etiska överväganden</i>	24
5. Resultat och analys	26
5.1 <i>Förhållningssätt till psykopati som fenomen</i>	26
5.1.1 Förhållningssätt till barn med psykopatiska drag.....	27
5.1.2 Förhållningssätt till barnens beteende.....	30
5.1.3 Socialarbetarens habitus.....	33
5.2 <i>Påverkan</i>	34
5.2.1 Relation.....	34

5.2.2 Behandling	36
5.2.3 Doxisk omsorg	39
5.3 Fördelar och nackdelar	40
6. Slutdiskussion.....	43
6.1 Diskussion utifrån studiens syfte.....	43
6.2 Diskussion utifrån studiens frågeställningar	44
6.3 Förslag på vidare forskning	46
7. Referenser	48
8. Bilagor	53
8.1 Bilaga 1 Brev till intervju	53
8.2 Bilaga 2 Intervjumall.....	54
8.3 Bilaga 3 Ungdomsversionen (PCL: YV)	55
8.4 Bilaga 4 Child Problematic Traits Inventory (CTPI).....	56

1. Inledning

The legend of St. Stephen, tidigt 1500-tal av Martino di Bartolomeo.

“Perhaps the most traumatic event a parent can encounter is coming to the realization that one of their children is a psychopath. It poses many difficulties, from loving the unlovable to finding a way to resolve the dilemma for the safety and security of the family as a whole, particularly the other children. There are also legal obligations which parents are obliged to and should fulfill. I won’t make any bones about it; if you have a psychopathic child you are stuck with them until they reach legal age. After that, the primary thrust of your role as a parent and as a family is to keep this monster away from you” (Sheridan, 2012:165).

Den inledande illustrationen 'The legend of St. Stephen' visar hur en djävul stjälar ett barn och lämnar en bortbyting. Målningen kan ses som ett exempel på hur idén om barn med psykopatiska drag representerades på 1500-talet. Citatet av Thomas Sheridan (2012) är från boken *Defeated Demons: Freedom from Consciousness Parasites in Psychopathic Society*, en titel som ter sig lika mytologisk som Martino di Bartolomeos 1500-talsmålning.

Psykopati är ett omdiskuterat och högst kontroversiellt fenomen, särskilt när det gäller barn. Vad är det då som gör ämnet så svårt och kontroversiellt och hur förhåller sig professionella socialarbetare till fenomenet? Med utgångspunkt i Bartolomeos djävlar och Sheridans demoner kan vi ställa oss frågan; Hur långt har kunskapen om psykopati kommit idag?

Den 11e maj 2012 publicerar New York Times artikeln *Can You call a 9-Year-Old a Psychopath?* Artikeln handlar om 9-åriga Michael och föräldrarnas fruktlösa kamp att förstå och hjälpa sin son. Föräldrarna känner sig maktlösa inför sonens beteende och ingen tycks kunna förstå eller hjälpa dem (Kahn, 2012).

I juni 2017 publicerar den amerikanska tidskriften The Atlantic artikeln *When your child is a psychopath* som handlar om 11-åriga Samantha som inte längre kan bo hemma då hon skadar sina syskon och hotar sin familj till livet. Samantha får specialutformad behandling på ett anpassat boende för barn med psykopatiska drag. Behandlingen inriktar sig på att utveckla kognitiv empati hos barn som tycks sakna förmågan att utveckla emotionell empati (Hagerty, 2017).

I april 2019 publicerar tidningen The Scotsman Dr John J. Marshalls debattinlägg [...] *Some social workers in denial about child psychopaths* [...]. Efter det brutala mordet på sexåriga Alesha McPhail som begicks av 16-åriga Aaron Cambell ställer han frågan huruvida mordet kunde ha undvikits om utredare inom sociala myndigheter hade upptäckt mördarens psykopatologi när det fortfarande kunde behandlas?

“As the rape and murder of Alesha McPhail has shown, the ruthless self-interest and callousness associated with psychopaths lead to staggering human costs. You don't become a psychopath on your 16th birthday. Psychopathic traits start in very early childhood, have predictable pathways and yet we do not assess children for this neurodevelopmental problem.” (Marshall, 2019)

Dr Marshall menar vidare att det redan idag finns mängder av forskning som pekar på att psykopatiska drag hos barn kan mätas och i tidig ålder behandlas men att tveksamheten hos

professionella beror på att deras praktik ligger decennier efter det faktiska kunskapsläget (Marshall, 2019).

1.1 Problemformulering

Psykopati som begrepp kan ge föreställningen om en sjuk själ, (från *psyche* "själ", "liv" och *pathos* "sjukdom"). Psykopati är en allvarlig personlighetsstörning och beskrivs bland annat som den äldsta mentala störningen (Buzina, 2012), ett av mänsklighetens största potentiella hälsoproblem och en ännu olöst gåta (Hart, 2016). Det som får många professionella att ta avstånd från begreppet psykopati är dess association med ondska och uppfattningen att tillståndet inte kan behandlas (Hart, 2016; Salekin, 2010).

Philippe Pinel tros vara den första klinikern som uttryckligen skrev om psykopati. I början av 1800-talet använde han termen *psykisk sjukdom utan förvirring* i beskrivningen av ett beteendemönster som karakteriseras av absolut avsaknad av ånger och frihet från hämningar (Ribeiro, Rijo & Salekin, 2013; Buzina, 2012; Hart, 2016). Den amerikanske psykiatrikern Benjamin Rush fortsätter Pinels forskning och beskriver ett *alienerat sinne* som är moraliskt desorienterat och viljesvagt. Han blir den förste att lansera möjligheten för en mental störning som inte påverkar den intellektuella förmågan. James Cowles Prichard introducerar senare termerna *moralisk galenskap* och *moralisk idioti*. Flertalet psykiatriker och forskare intresserar sig fram till mitten av 1900-talet för det psykopatiska syndromet. Raffaele Garofalo söker till exempel orsaker till psykopatin i biologiska faktorer och jämför ett av huvudsymptomen med vad han anser vara naturligt hos barn, *ferocious instincts* (rovdjursinstinkter), medan George Everett Partridge jämför psykopati med den orala utvecklingsfasens beteendemönster (0–18 månader) som domineras av alltför många behov för att sedan skena iväg i affektutbrott när behoven inte tillfredsställs (Buzina, 2012).

Hervey Kleckley skriver år 1941 boken *Mask of Sanity* där han beskriver psykopater som personer med en kärna av total galenskap med ett yttre som utformas för att dupera och konkluderar att personlighetsstörningen är obotlig. Mycket av arbetet kring psykopati i USA, Canada och övriga västvärlden grundar sig i och har inspirerats av Kleckleys arbete som drevs av en oro över kunskapsbristen för ett mycket allvarligt socialt problem (Buzina, 2012; Hare, 1997). Moreira et.al. (2014) menar vidare att den destruktiva samhällsinverkan som psykopater har är väl belagd av forskning och Ramsland (2005) menar att alla på något sätt påverkas av

psykopatens destruktiva handlingar vilket gör psykopaterna som grupp till ett stort samhällsligt problem som behöver tas på större allvar (ibid.). Stephen D. Hart (2016) beskriver även han de oerhörda och negativa konsekvenserna som psykopater har på sin omgivning och hela samhället i stort. Han betonar att psykopatins samhällskostnader knappast kan överdrivas och menar vidare att det mycket väl kan vara världens största hälsoproblem som borde tas på mycket större allvar (ibid.).

Robert D. Hare, psykologiprofessor och expert på kriminella psykopater, beskriver psykopaten som samhällets vilddjur som banar sin väg genom livet utan att känna skam, skuld eller ånger (Hare, 1997:13). Svårigheten att upptäcka, förstå, behandla och förhålla sig till psykopater beror enligt Hare (2011) på att vi utgår ifrån att alla är som vi själva. Han framhåller därför vikten av att förstå hur psykopater fungerar för att bemöta dem, inte utifrån en förståelse av ”normalitet”, utan som personer med en helt annan kognitiv och emotionell apparatur (ibid.).

Hare utvecklade på 1970-talet tillsammans med sina kollegor en psykopat-checklista (PCL) för att bedöma återfallsrisk inför frigivning av kriminella. PCL-instrumentet är idag det mest spridda och forskningsvaliderade bedömningsinstrumentet för diagnosticering av psykopati (Hoff & Kreis, 2016). Några år senare påbörjades forskning kopplat till ungdomar och idag finns det även flera olika instrument som är utvecklade för att mäta både det psykopatiska syndromet i sin helhet och enskilda psykopatiska karaktärsdrag och dimensioner hos barn och ungdomar (Salekin, 2010; Frogner, 2016).

1.1.1 Barn och psykopati

Psykopati med rötter i barndomen beskrivs först av Hervey Cleckley (1941), Karpman (1949, 1959) och McCord & McCord (1964). Dessa pionjärer framhöll vikten av att identifiera och behandla psykopati i yngre populationer och betonade tidig intervention och menade att barn med psykopatiska drag uppvisar ett avvikande beteende i jämförelse med barn som inte har dessa drag. De ställde viktiga frågor som t ex existerar psykopati hos barn och ungdomar, hur tidigt kan det upptäckas, beror det på arv eller miljö och i vilken utsträckning är det behandlingsbart? Våldigt små framsteg gjordes dock, mest på grund av oklara och otydliga definitioner och mätmetoder samt en oro över att använda den nedsättande termen psykopati för barn (Salekin och Lynam, 2010; Ribeiro, Rijo & Salekin, 2013).

Intresset för att hitta psykopatiska drag hos barn motiveras idag med förhoppningen att hitta nyckeln till utökad kunskap och förståelse för barn och ungdomar med långvariga och allvarliga beteendeproblem (Salekin & Lynam, 2010:401). Forskning sedan 1990-talet av bl.a. Forth et al. (1990), Frick et al. (1994) och Lynam (1996) visar att det finns likheter i hur psykopati tar sig uttryck hos barn och vuxna. Det finns även svensk och internationell forskning som visar att psykopatiska drag och syndromet psykopati kan mätas hos barn redan så tidigt som tre års ålder (Frogner, 2016; Andershed & Tuvblad, 2016:55 f.). Trots diagnosmöjligheterna finns det fortfarande en stor tveksamhet att diagnosticera barn som psykopater.

Salekin och Lynam (2010) problematiserar detta och beskriver exempelvis hur framväxten av flertalet mätinstrument och metoder under 2000-talet har skyndat på och ytterligare systematiserat forskningen om psykopatiska drag hos barn och ungdomar. Kriminologen och psykologen Henrik Andershed understryker att forskningen om psykopatiska drag hos barn inte handlar om att hitta barnpsykopater. Det forskningen söker svar på är vilka faktorer som ökar och minskar riskerna för att utveckla psykopati (Larsson, 2017).

Salekin och Lynam (2010:8) beskriver vidare hur uppfattningen om begreppet psykopati har förändrats något eftersom det idag alltmer likställs med uppförandestörning. Socialstyrelsen (2010) beskriver i genomgången *Barn som utmanar - Barn med ADHD och andra beteendeproblem* en dyster prognos för ungdomar som uppvisar uppförandestörningar innan tonåren varför vikten av tidig upptäckt och samordnade interventioner anses nödvändiga för att kunna bryta den negativa utvecklingen (ibid.). Vidare skriver Johnston:

“It's not as important that these [psychopathic] children be diagnosed as it is that they be recognized - and referred. Children who lack empathy, ignore rules, and routinely hurt others create a vicious cycle that only serves to reinforce the problems; peers hate them, teachers give up on them, and parents often resort to inconsistent and harsh disciplinary measures because they feel so frustrated and helpless. The earlier that cycle gets interrupted, the better the odds a monster won't be created - and we won't have to deal with one” (Johnston, 2012).

Johnston argumenterar att, snarare än att *diagnostisera* barn med psykopatiska drag som bryter mot sociala normer och riktlinjer, och som systematiskt gör andra människor illa, är det viktigt att *fånga upp dem* så tidigt som möjligt, för att kunna bryta den cirkel som gör att de senare i

livet kan komma att både själva fara illa och skada andra. Hur ser det ut idag när det gäller förståelsen av barn med sådant beteende? Hur förhåller sig yrkesverksamma inom det sociala arbetet till dessa barn? Hur hanteras de?

1.1.2 Studiens relevans för socialt arbete.

För att få en inblick i hur dessa barn ses och förstås intervjuas yrkesverksamma på institution. Studier har påvisat att vuxna psykopater och ungdomar med psykopatiska drag är överrepresenterade på fängelser och institutioner (Hart, 2016). Andershed och Tuvblad (2016:57 f.) refererar till flera nya studier av barn inom normalpopulationen som har påvisat ett liknande samband mellan högt uppmätta psykopatiska drag och allvarliga beteendeproblem hos barn. Därför är det rimligt att anta att socialarbetare som jobbar med institutionsplacerade barn i högre grad än normalpopulationen kommer i kontakt med barn som har utmärkande psykopatiska drag. Frågeställningar som uppstår är huruvida personalen har adekvat kunskap och hur de själva beskriver sin syn på barn med psykopatiska drag? Denna studie strävar mot att hitta början till svar på dessa frågor genom att undersöka kunskapsläget samt intervjua socialarbetare om deras syn på barn och psykopati.

Analysen sker utifrån Bourdieus handlingsteori och begreppen *symboliskt kapital*, *doxa* och *habitus* samt *konsekrationsmakt*. I artikeln, *Mötet mellan klient och system – om forskning i socialt arbete*, driver Margareta Järvinen (2006:76) tesen att socialarbetare ofta är underställda en organisationslogik. Järvinen kallar denna organisationslogik för en *doxisk logik* där klienten skall anpassas till systemet snarare än att systemet anpassas till klienten. I förlängningen leder detta enligt Järvinen till en självbegränsande och självreproducerande doxisk logik. Det blir därför intressant att i denna studie undersöka hur denna doxiska logik kan komma till uttryck när det gäller professionellas förhållningssätt till barn med psykopatiska drag. Blir barn med psykopatiska drag utan den hjälp som de skulle behöva och vilka mekanismer är det som i så fall påverkar de professionella i sina handlingar?

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka utredares och behandlares erfarenhet och resonemang omkring barn med psykopatiska drag för att få en ökad förståelse för vilka sociala och kulturella möjligheter och begränsningar det finns att närma sig fenomenet psykopati hos barn.

1.3 Frågeställningar

- Vilket förhållningssätt har intervjupersonerna till barn med psykopatiska drag?
- Hur beskriver intervjupersonerna att barn med psykopatiska drag påverkar andra i sin omgivning?
- Hur ser intervjupersonerna på fördelar och nackdelar med att inför behandlingsarbetet diagnosticera barn med psykopatiska drag?

1.4 Fortsatt framställan

I nästa kapitel presenteras det aktuella kunskapsläget gällande barn med psykopatiska drag. I teorikapitlet som följer presenteras Pierre Bourdieus handlingsteori utifrån begreppen *symboliskt kapital*, *doxa* och *habitus* samt *konsekrationsmakt*. Därefter presenteras ett metodkapitel som närmare beskriver urval, etiska överväganden samt genomförandet av den kvalitativa intervjustudien. Resultat och analysdelen som följer presenteras utifrån studiens frågeställningar. Analysen som sker utifrån Bourdieus handlingsteori ligger sedan till grund för en sammanfattande slutdiskussion.

2. Kunskapsläget

Genomgången av kunskapsläget har ett brett upptag med huvudfokus på forskningsartiklar bestående av både internationell och nordisk forskning. Sökorden som användes med Google Scholar var CU-traits, psychopathic traits och child psychopathy. CU-traits står för Callous-Unemotional (känslökyla) vilket anses vara en av de mest centrala och mest efterforskade dimensionerna inom psykopatisyndromet. Som ett försök att bredda resultaten användes även sökorden ”social work och psychopathy”, dock med uteblivet resultat. Med anledning av de uteblivna resultaten utökades sökningen genom sökorden ”socialt arbete och personlighetsstörning” i Artikelsök, dock utan relevanta resultat även där.

Litteratursökningen fann litteraturstudier om hur behandlare inom vården beskriver sitt arbete med kvinnor med emotionellt instabil personlighetsstörning och borderline. Jag har dock valt bort dessa eftersom de baseras på enbart kvinnor och inte har fokus på barn.

Då det förefaller saknas forskning om socialarbetares syn på barn med psykopatiska drag baseras genomgången av kunskapsläget på medicinska, psykologiska och psykiatriska forskningsartiklar. Kunskapsluckan motiverade mig dock ytterligare att fullfölja studien och kunskapsläget som presenteras nedan jämförs senare med intervjustudiens empiri.

2.1 Karaktärsdragen och dimensionerna

“Although research is necessary to determine stigmatizing effects, ignoring the mounting science illuminating the multidimensionality, early observability and unique correlates of child psychopathy could prove harmful” (Salekin, 2016:190).

Forskningen har hittills påvisat att barnpsykopati är ett komplext syndrom med undertyper i form av tre dimensioner: interpersonella, affektiva och impulsiva. Dessa är korrelerade till beteenden som högt risktagande och orädsla, biologiska markörer som reducerad ledningsförmåga i huden, en specifik emotionell och neurokognitiv profil samt vissa belägg för ärftlighet (Andershed & Tuvblad, 2016:63; Salekin, 2016:189).

Oavsett kön, bakgrund, sociokulturella faktorer, beteende och yttre fasad anses alla psykopater bära på samma utmärkande karaktärsdrag.

Dessa psykopattypiska karaktärsdrag har Salekin & Lynam (2010) utifrån olika mätinstrument sammanställt i boken *Handbook of Child & Adolescent Psychopathy*:

- Interpersonellt (socialt) antagonistisk
- Manipulerande
- Självvisk
- Oppositionell
- Arrogant
- Hård, okänslig/känslökall
- Interpersonellt (socialt) kallsinnig
- Generellt impulsiv
- Våghalsig
- Ovarsam och försumlig
- Obetänksam och överilad
- Obekymrad och skamlös
- Hög grad av ilska
- Låg grad av positiva känslor
- Opålitlig

En person med psykopati avviker på ett betydande sätt inom samtliga av dessa dimensioner:

- GD: *Grandiose and Deceitful*. Grandios, manipulativ, självvisk, arrogant, lögnaktig.
- CU: *Callous and Unemotional*. Känslökall, affektfri, hård, kallsinnig.
- INS: *Impulsivity and Need for Stimulation* Impulsiv, oansvarig, våghalsig, ovarsam, försumlig. (Andershed & Tuvblad, 2016; Baarderwijk et al., 2009).

2.2. Diagnossystemen

I de två stora diagnossystemen, *International Classification of Diseases (ICD-11)*¹ och *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)* definieras inte psykopati som en självständig diagnos. I DSM-5 finns det möjlighet att specificera om diagnosen antisocial personlighetsstörning existerar med eller utan psykopatiska drag för vuxna medan diagnosen uppförandestörning (*Conduct Disorder*) för barn och ungdomar numera har en undertyp med CU-drag. Det är den känslökalla och affektfria dimensionen, som är en av de tre dimensionerna inom det psykopatiska syndromet. Känslökyla är det psykopatiska draget som hittills har

ICD-11 presenterades för världshälsoförsamlingen i maj 2019, senaste uppdateringen var för 25 år sedan. Randall T. Salekin (2016) har förhoppningen att ICD-11 inom kort även inkluderar dimensionerna GD, CU och INS som undertyper till uppförandestörning (*Conduct Disorder*).

intresserat forskare mest och innebär exempelvis att man har svårigheter att uppleva både egna och andras känslor, har svårt att uppleva skam/skuld samt bry sig om konsekvenser av sitt handlande. CU-drag hos barn och ungdomar anses vara en central riskfaktor till att utveckla antisocialt beteende som vuxen (Waller & Hyde, 2018). Det finns en särskild undergrupp av barn med CU-drag som redan i förskoleåldern uppvisar brister i sin känsloreglering samt ett aggressivt och impulsivt beteende. Denna grupp av så kallade *early bloomers* har visat sig ha en förhöjd risk att utveckla ett förvärrat antisocialt beteende i vuxen ålder (Frick et al., 2014). I DSM-5 benämns dimensionen CU-drag som undertypen *Limited Prosocial Emotions* (begränsade prosociala emotioner) vars kriterier är:

- Avsaknad av känslor av skuld och ånger.
- Känslökyla och brist i empati.
- Bryr sig inte om hur han/hon presterar.
- Ytligt eller avvikande känslomässigt fungerande.

2.3 Identifiering

”Ta reda på vad du har att göra med. Detta låter enkelt, men kan faktiskt vara väldigt svårt. [...] ingenting du läser [kan] någonsin skydda dig från följderna av psykopatens handlande. Alla, även experterna, kan bli duperade” (Hare, 1997:191).

Det finns idag ett antal olika mätinstrument som har vidareutvecklats utifrån Kleckleys och Hares arbete. I början av 1990-talet utvecklade Fort, Hart och Hare ungdomsversionen PCL-YV (*youth version*) för ungdomar. PCL-YV och andra mätinstrument som t ex *The Youth Psychopathic Traits Inventory* (YPI) (Andershed et al., 2002) och *Child Problematic Traits Inventory* (CPTI) (Colins et al., 2014) har även anpassats till barn² eftersom de grundläggande dragen i personlighetsstörningen psykopati har visat sig uttryckas liknande hos både barn och vuxna (Hare, 1997; Dolan, 2004; Salekin och Lynam, 2010; Frogner, 2016; Salekin, 2016).

Diagnosen psykopati, antisocial personlighetsstörning med psykopatiska drag, ges idag enbart till vuxna. En av svårigheterna som lyfts fram i debatten med att diagnosticera barn är att många barn naturligt har drag som påminner om vuxna psykopater, t.ex. att vara överdrivet självcentrerade med svårigheter att känna empati för andra. Trots att detta till viss del stämmer

² För en uppfattning om dessa mätinstrument och skillnaderna mellan vuxenversionen PCL-R och ungdomsversionen PCL-YV se bilaga 3 och barnversionen CPTI i bilaga 4.

visar merparten av forskningen att barn generellt inte har samma höga avvikelser som är utmärkande för det psykopatiska syndromet (Salekin, Rosenbaum & Lee, 2008:230).

Barn och ungdomspsykiatri (BUP) diagnosticerar inte barn eller ungdomar med antisocial personlighetsstörning (före 18-år). I genomgången *Barn och ungdomar med antisocialt eller aggressivt utagerande – Kliniska riktlinjer för bedömning och handläggning inom barn- och ungdomspsykiatri* presenteras skydds- och riskfaktorer (Långström et al., 2003). I genomgången framgår det att ungdomar som utvecklar och eller behåller ett antisocialt beteende saknar många skyddsfaktorer och i hög grad har riskfaktorerna som vid en närmare granskning visar sig vara snarlika med vad som är typiska för psykopati. Riskfaktorerna som lyfts fram är bl.a. låg empatisk förmåga, svaga sociala band, svag anknytning till föräldrar, låg impuls kontroll och hög grad av sensationslystnad.

Forskningen om psykopatiska drag hos barn består framförallt av att identifiera och mäta beteenden och specifika drag hos barn, inte personlighetsstörningen psykopati eller syndromet i sin helhet. När det gäller de allra yngsta barnen benämns det snarare som beteenden och uttryck som anses föränderliga över tid än som bestående personlighetsdrag. Trots att detta är det generella förhållningssättet finns det forskning och teorier som adresserar syndromet psykopati i sin helhet hos barn och ungdomar (Frogner, 2016; Salekin, 2016; Bo & Kongerslev, 2016).

Salekin (2016) är en bland flera forskare som argumenterar för en förändring genom att exempelvis revidera DSM-5 och ICD-11 och inkludera samtliga av psykopatisyndromets tre dimensioner som undertyper till uppförandestörning (CD, *conduct disorder*). Trots att dimensionen CU-drag (känslolös – affektfri) anses central för det psykopatiska syndromet menar Salekin att exkluderingen av dimensionerna grandios - manipulativ (GD) och impulsiv - oansvarig (INS) som kompletterande undertyper leder till att diagnosmanualerna underrepresenterar psykopati i sin helhet. Underrepresentationen kan enligt Salekin leda till oklara diagnoser och behandlingar. Forskning som inkluderar en kombination av fler psykopatiska drag, som exempelvis dominans och lögnaktighet, har visat sig att bättre förutsäga varaktigt antisocialt beteende (Andershed et al., 2018). Salekin (2016) menar vidare att det inte finns tillräckliga bevis för att CU-dragen kan anses vara centrala för psykopatisyndromet utan snarare bör ses som en del som bör kompletteras med de två övriga dimensionerna grandios-manipulativ (GD) och impulsiv-oansvarig (INS) för en mer enhetlig och exakt bedömning.

Salekin (2018) menar att införandet av samtliga tre dimensioner som undertyper är nyckeln till att adressera det psykopatiska syndromet i sin helhet.

Ett förbehåll som forskarna diskuterar är hur stabila de uppmätta psykopatiska dragen är över tid och trots lovande forskningsresultat har det saknats longitudinella studier (Salekin & Lynam, 2010; Salekin, Rosenbaum & Lee, 2008). Louise Frogner (2016) framhåller att det numera finns belägg för att psykopatiska drag kan mätas hos barn och att dessa även har påvisats vara stabila över tid. Robert D. Hare (1997:72) anser att antisocialt och egennyttigt beteende hos psykopater består genom hela livet och att barn som har en *hög* grad av impulsivitet, svekfullhet och oförmåga att känna empati med andra människor till stor del bibehåller dessa egenskaper upp i vuxen ålder. Hare menar att kontinuiteten i psykopatins uttryck genom livet gör att många forskare ser antisociala handlingar i barndomen som en tillförlitlig förutsägelse av beteendemässiga problem och kriminalitet senare i livet. Hare anser vidare att psykopati inte skapas genom social- eller relationell påverkan men däremot kan yttre omständigheter påverka de roller (masker i Kleckleys beskrivning) som psykopaten skapar.

Enligt Hare finns det ingen konsensus eller säker kunskap gällande orsaker till psykopati och han menar att det inte heller finns något som talar emot en deterministisk hypotes, d v s att psykopater föds som psykopater (Hare, 1997). Brudevold (2016) är dock helt emot tanken på att någon kan födas som psykopat och hävdar bestämt att psykopati utvecklas som en följd av att barnets primära omvårdnadspersoner brister i både emotionell och beteendemässig reglering/gränssättning i åldern 12-18 månader (ibid.). Sörman och Kristiansson (2019) sammanfattar i sin populärvetenskapliga genomgång av den aktuella forskningen om psykopati att syndromet generellt inte anses vara medfött men bekräftar samtidigt att psykopatiska drag hos väldigt små barn kan mätas och skiljer således på diagnosen psykopati och att ha dessa utmärkande drag.

2.4 Behandling

Det finns stora potentiella svårigheter i det terapeutiska arbetet med psykopatiska individer. Exempelvis kan det vara mycket svårt och krävande för terapeuter och personalgrupper att hantera känslolokala barn och ungdomar, särskilt om de har ett manipulativt och beräknande beteende. Det är därför viktigt för professionella att ha kunskap om den här typen av personlighetsdrag och beteenden och hur dessa kan påverka personalen, andra klienter och

behandlingsarbetet (Sörman & Kristiansson, 2019:97 f.). Utöver att hantera och beakta ett specifikt beteende som är typiskt hos psykopatiska individer är det även av stor betydelse att känna till hur barn och ungdomar med exempelvis hög grad av känslökyla tar in och processar information. Salekin (2010) menar att kliniker och professionella inte bör vara naiva inför specifika svårigheter och problematiska områden som bristande motivation till förändring, risk för att bli manipulerade, brist på riktiga emotioner och en risk för terapeuten att i arbetet bli utsatt för dessa psykopatiska individer (Salekin, 2010:360 ff.).

2.4.1 Motivation

Det har återkommande noterats att vuxna psykopater på grund av sin bristande motivation har stora svårigheter att ta till sig psykoterapi. Caroline Logan (2016), klinisk psykolog och konsult inom frågor som rör klinisk riskbedömning och behandling, ställer sig frågande till hur man ska kunna behandla och bemöta psykopatiska individer med anledning av psykopaters oförmåga att relatera till andra och deras svårigheter att reflektera över sin del i konflikter m.m. (Logan, 2016:184). Trots att detta i viss utsträckning kan vara fallet behöver det enligt Salekin (2010) inte nödvändigtvis betyda att interventioner bland barn och ungdomar inte kan vara effektiva. Salekin (2010) menar att motivationsbrist inte bör vara en anledning till att sluta jobba med dessa individer och jämför med lyckade resultat hos individer med depression och substansmissbruk som initialt saknat egen motivation. Här kan motivationsstärkande metoder som har utvecklats vara användbara. Att fortsätta vara positiv och försöka hitta vägar för motivation och behandling utesluter dock inte att det kan finnas specifika drag hos psykopater som gör det problematiskt att motivera och behandla dem (Salekin, 2010:360 ff.).

2.4.2 Risk för manipulation

Det finns en tendens hos psykopatiska individer att vilja bedra andra och att de i terapeutiska situationer tenderar att duperera terapeuten snarare än att delta i terapin. Detta leder till att terapin inte har någon gynnsam effekt. Frågan bör dock inte vara huruvida manipulation sker utan hur detta bemöts och behandlas. Det har även förekommit spekulationer kring att psykopatiska ungdomar lär sig sociala och emotionella förmågor i terapin vilket gör dem mer slipade i att manipulera och att mer effektiva och oupptäckta kunna utföra skadliga och brottsliga handlingar (Salekin, 2010:361).

2.4.3 Emotionsbrist

En ytterligare farhåga är att psykopater på grund av sina svårigheter att knyta an till andra inte heller kan göra det i psykoterapi. Bristen på ånger och empati är utmärkande drag hos psykopatiska individer men enligt Salekin (2010) finns det inte tillräckligt med bevis för hur beständiga dessa drag är, varken på individ- eller egenskapsnivå. Det saknas även bevis för att psykopatiska individer inte kan förändra sina affektiva reaktioner. Mer forskning behövs och arbetet kan förhoppningsvis leda oss fram till kunskap om vilka drag som kan utvecklas och vilka som saknar potential för utveckling hos individer med psykopatiska drag (Salekin, 2010:361 f.).

2.5 Behandlingsmetoder

Trots att många studier och terapeutiska interventioner påvisar stora svårigheter i arbetet med barn med psykopatiska drag kan vi med säkerhet säga att vi inte vet huruvida de är behandlingsbara (Salekin & Lynam, 2010:408). Salekin, Rosenbaum & Lee (2008:231 f.) hänvisar exempelvis till studier som har visat goda effekter av empatiska och riktade föräldrinterventioner före fem till sex års ålder vilket bedöms som en potentiell borte gräns för att kunna begränsa och förhindra utvecklingen av psykopatiska drag. För tillfället finns det inga etablerade behandlingsprogram för barn och ungdomar med psykopatiska drag som exempelvis CU-dragen, den känslolokalla dimensionen. Det finns dock en förhoppning om att det inom framtidens barn och ungdomspsykiatri kommer att finnas metoder utformade utifrån specifika risk- och skyddsfaktorer. Kunskap om dessa faktorer hos personal inom vården och myndigheter kan vara avgörande för att barn och ungdomar med psykopatiska drag ska få adekvat stöd och behandling (Sörman & Kristiansson, 2019:95 ff).

Även Ribeiro, Rijo & Salekin (2013) betonar vikten av att utveckla kriterier för identifiering av psykopatiska drag hos barn eftersom tidig intervention innan tonåren har visat sig ha märkbara resultat genom familjeterapi, KBT och motivationsarbete. Byrd & Pardini (2012) utvecklar vidare hur barn med låg grad av rädsla för bestraffning behöver en högre grad av värme i relationen med signifikanta andra för att utveckla en känsla för moral. Andershed (2005:50 f.) lyfter exempelvis fram forskning som både betonar och empiriskt visar hur barns beteende även påverkar föräldrarnas beteende i relation till barnet. Exempelvis har observationer av samspelet mellan mödrar och barn med uppförandestörning och andra diagnoser påvisat att mödrarna var

mer negativa och kontrollerande i sitt samspel med pojkar med uppförandestörningsdiagnos än med pojkar utan denna diagnos.

Studier har exempelvis påvisat att barn med utmärkande CU-drag visade sämre resultat i behandling i jämförelse med de som bara hade uppförandestörning (*conduct problems*) utan underdimensionen CU-drag. Vid uppföljning 6-månader senare visade barnen med mest utmärkande CU-drag sämst resultat (Baardewijk et al., 2009). Barn och ungdomar med CU-drag har i både svenska och internationella studier visat sig vara särskilt problematiska och utsatta och således i behov av särskilt anpassade insatser och behandlingsmetoder (Andershed & Tuvblad, 2016:56).

Barn med psykopatiska drag tros ha svårt att tyda känslomässiga signaler hos andra vilket antas vara relaterat till deras förhöjda aggressiva respons och beteende. Det har till exempel visat sig att barn med känslökyla har en hämmad reaktivitet i de autonoma biologiska systemen vilket har en inverkan på hur barnen reagerar på tillsägelser och tillrättavisningar. Detta påverkar således barnens känslomässiga inlärningsförmåga vilket behöver beaktas i utformningen av individanpassad behandling för vissa undergrupper av barn med uppförandestörning (Fanti et al., 2019). Baardewijk et al. (2009) testade hypotesen att minska aggressionen hos barn med psykopatiska drag genom att med hjälp av skyltar tydliggöra offrets känslomässiga lidande. Testet bestod av ett datorspel där man utsätter en simulerad motståndare för höga ljud. Detta gjordes genom att randomiserade försökspersoner fick se skyltar som ett tillägg som beskrev offrets känsla av smärta och rädsla. Skyltarna som komplement visade sig ha en märkbar utjämning mellan barn med CU-drag och barn som inte hade dessa drag. Resultatet indikerar att behandlingsmetoder baserade på denna teknik av empatibaserade och tydliggörande insatser kan ha en hämmande effekt på aggressionen hos barn med psykopatiska drag (ibid.).

2.6 Diagnoser och perspektiv

En diagnos kan vara till hjälp genom att öppna upp vägar för adekvat hjälp och behandling, men en diagnos är inte alltigenom av godo och det finns kritik. Det är viktigt att förhålla sig kritisk och även att tillåta sig att se på diagnoser och dess eventuella fördelar och nackdelar utifrån olika perspektiv. Historiskt sett finns det olika vetenskapliga förklaringsmodeller till människors olika svårigheter. Inom de naturvetenskapliga professionerna som medicin och psykiatri hamnar biologiska och genetiska orsaker ofta i förgrunden medan man inom de mer

samhällsvetenskapliga professionerna, exempelvis sociologer och socionomer, utgår från mer samhälleliga och historiska förklaringsmodeller (Carlson, 2008). Tendensen att neuropsykiatriska tillstånd alltmer tillskrivs arv och biologi medan social- och samhällelig påverkan endast tillskrivs marginell betydelse när det gäller psykiatriska tillstånd utbrott och förlopp kritiserar av exempelvis Hallerstedt (2006).

2.7 Sammanfattning av kunskapsläget

Det finns idag en möjlighet att identifiera barn med CU-drag som en undertyp vid uppförandestörning då det är sanktionerat genom inkluderandet i DSM-5, däremot är det ännu inte sanktionerat att adressera psykopatisyndromet i sin helhet. Ett växande antal forskare, bl.a. Salekin (2016), Frogner (2016) och Andershed (2018) börjar alltmer ifrågasätta det och argumenterar för att identifierar alla delar i det psykopatiska syndromet, detta bl.a. för att ge ett mer heltäckande underlag för utvecklingen och utvärderingen av framtida behandlingsmetoder. Trots begränsningen i dagens diagnosmanualer finns det forskning gällande identifiering av hela psykopatisyndromet hos barn. Utöver forskningen finns det även erfarenhet från ungdoms- och vuxenbehandling med personer som har psykopatiska drag som kan vara av betydelse i arbetet med barn som har dessa drag. Det finns exempelvis metaanalyser som påvisar hur identifiering av psykopatiska drag hos barn och ungdomar kan användas för att skraddarsy behandling.

Att utveckla specifika metoder för barn och ungdomar med begränsningar att tolka och svara an på känslomässiga signaler hos andra anses vara av stor betydelse för att utveckla fungerande behandling. Kunskapsläget visar sammanfattningsvis att det idag finns tillräckligt med forskning för att ge underlag till ett forskningsfält med fokus på barn med psykopatiska drag. Med tanke på bristen på studier omkring socionomers kontakt med begreppet barnpsykopati eller med barn med psykopatiska drag är det av intresse att undersöka vilken kunskap utredare och behandlare har om psykopati generellt och därefter specifikt kopplat till barn.

3. Teori

Genom sitt antropologiska arbete utvecklade den franske sociologen och multidisciplinära akademikern Pierre Bourdieu en handlingsteori genom vilken människans vardagliga handlande kan förstås i relation till allmänna och symboliska betydelser. Nedan introduceras handlingsteorin utifrån begreppen *symboliskt kapital*, *doxa* och *habitus* samt *konsekrationsmakt*. Ämnet barn med psykopatiska drag ses i denna studie som ett relativt nyetablerat och fortfarande framväxande professionsfält med fältspecifika doxa och symboliska kapital. Appliceringen av handlingsteorin på kunskapsläget och intervjupersonernas svar ger oss möjlighet att undersöka vilka dessa symboliska kapital, doxa och habitus kan vara samt att med hjälp av begreppet konsekrationsmakt förstå hur dessa legitimeras.

3.1 Symboliskt kapital

”På samma sätt som häxmästaren tar i anspråk allt det troskapital som byggts upp genom den magiska världens sätt att fungera, tar republikens president vid undertecknandet av en utnämning, eller läkaren som skriver under ett intyg (t ex om sjukdom eller invaliditet), i anspråk ett symboliskt kapital som byggts upp genom hela den väv av erkännanderelationer som ligger till grund för byråkratin” (Bourdieu, 1995:103).

Kapital-begreppet är i Bourdieus teoribildning mångfacetterat och utöver det ekonomiska kapitalet synliggörs flertalet andra kapitalformer där det *symboliska kapitalet* är det mest grundläggande. Det symboliska kapitalet som begrepp utvecklades tidigt i samband med Bourdieus studier av berberfolket Kabyllerna. I studierna av Kabyllernas vardagsliv upptäckte Bourdieu det symboliska kapital som han ansåg vara den mest fundamentala dimensionen i mänsklig samvaro: kampen om hedern i form av erkännande eller bekräftelse. Kampen om hedern är en central tes i Bourdieus arbete och den får sitt värde av medlemmarna inom gruppen, dvs. medlemmarnas gemensamma föreställning om att vissa specifika egenskaper eller handlingar är hedervärda. Således kan i princip vilka egenskaper eller handlingar som helst vara ett symboliskt kapital så länge det erkänns som värdefullt av gruppens medlemmar. (Järvinen, 2007: 263 ff.)

”Olika egenskaper (dvs. olika kapitalarter: fysiskt, ekonomiskt, kulturellt, socialt kapital) förvandlas till symboliskt kapital när det uppfattas av sociala agenter utrustade med perceptionskategorier som gör att de kan känna igen dem (urskilja dem) och erkänna dem, tillskriva dem ett värde” (Bourdieu, 1995:97).

För att en social agent skall få erkännande och bekräftelse krävs det dock inte att reglerna alltid efterföljs till punkt och pricka, det som krävs är att man tydligt visar att man respekterar dem. Bourdieu (1995:150) menar att vi ofta använder oss av förskönande ommålningar, så kallade eufemismer, för att kunna nämna det onämnbare. Bourdieu beskriver dessa praktiska eufemismer som en slags hyllning av samhällsordningen och dess värden samtidigt som man vet att dessa kommer att kränkas (ibid.). Bourdieu menar vidare att den som håller på formerna genom att utföra eufemiserings- och försköningshandlingar vinner ett erkännandekapital som kan utnyttjas i form av symboliskt inflytande ”... som om den vore en verklig *magisk kraft*: en egenskap som, eftersom den svarar mot socialt grundade *kollektiva förväntningar*, utövar ett slags inflytande på avstånd utan fysisk kontakt ... Det symboliska våldet är en våldsform som tvingar till underkastelse och som inte ens uppfattas som våld eftersom det grundar sig på *kollektiva förväntningar*, på socialt inpräntade trosföreställningar”. En underkastelse som Bourdieu framställer som doxa-baserad, eller med andra ord, enoreflekterad anpassning till den egna världens (fältets) befallningar som en följd av total likformighet mellan inre (subjektiva) och yttre (objektiva) strukturer (Bourdieu, 1995:154 f.). Det symboliska kapitalet är på det sättet ett teoretiskt verktyg som kan användas i synliggörandet av habitus och dess fundament i form av symboliska tillgångar (Bourdieu, 1995:144). Symboliskt kapital kan även ses som ett annat ord för *distinktion* då det inte enbart handlar om ekonomiskt kapital eftersom det även värderas utifrån erkännande och bekräftelse (*reconnaissance*) (Järvinen, 2007).

3.2 Doxa och habitus

”[A]genterna utifrån *doxa* uppfattar världen med en tro som är mycket djupare än alla andra former av tro eftersom de inte uppfattar det som tro” (Bourdieu, 1995:131).

Varje fält, dvs. varje del av det sociala rummet, har sina speciella *doxa* som kan beskrivas som fältspecifika regler, rutiner och föreställningar om definitioner, normer, rätt och fel, ett slags uppfattnings- och värderingssystem. Doxa beskrivs i Bourdieus fältanalyser som styrda av starkt vidmakthållande krafter och det som han fäster särskilt intresse vid är doxa som är så

självklara att de inte ens diskuteras (Järvinen, 2002:255 f.). Den som ifrågasätter eller i sin handling frångår doxa blir i Bourdieus språkbruk heterodox, en kättare. Att bete sig i enlighet med doxa ses som moraliskt och att ifrågasätta det ses som omoraliskt. Bourdieu (1995) menar att det inom alla sociala grupper finns något i stil med en universell lag, en legitimeringsstrategi framför alla, att det finns något (symboliskt och ibland materiellt) att vinna på att underordna sig det universella. Inom denna studie blir det särskilt intressant att titta på doxa kring rollen som socialarbetare i relation till barn som psykopater.

Habitus är ett annat begrepp inom Bourdieus handlingsteori som är nära förknippat med doxa. Carina Carlhed (2011) visar att Bourdieus dubbelriktade ansats (habitus ↔ doxa) kan erbjuda en djupare förståelse av ett professionsfältets reproduktion och utveckling. Det objektiva sociala rummet konstrueras varefter det subjektiva uppstår i form av individens praktiska sinne kallat *habitus*, en slags socialiserad subjektivitet (Olesen, 2004). Agenten orienterar sig socialt via sin praktik via habitus som på ett omedvetet plan styr vardagliga beslut i ett givet socialt och kulturellt sammanhang. Habitus kan dessutom beskrivas som *känslan för spelet* (Broady, 1988) som uttrycks och värderas olika utifrån de fält som de praktiseras inom – jämför t ex militära ledare med pedagoger på dagis. Det är denna gemensamma kroppsliga och praktiska orientering, ett fältspecifikt habitus, som håller ihop agenterna inom ett fält. En agents habitus består med andra ord av hur denne agerar och förhåller sig, t ex livsstil, inställning, beteende, förhållningssätt, åsikter, smak och stil, vilket är föränderligt i ömsesidig påverkan med de sociala miljöer som man lever i (Hallberg, 2000).

För att förklara begreppet och innebörden av habitus ställer sig Bourdieu den retoriska frågan i vilket intresse vi handlar som vi gör och om vi verkligen kan handla oegennyttigt? Som ett belysande exempel tar han upp det oegennyttiga handlandet som i hans mening kännetecknar adelsmannen (1995:125 ff.). Med hänvisning till uttrycket ”adelskap förpliktigar”, *nobless oblige*, menar Bourdieu att det är adelsmannens adelskap som förbjuder honom att göra vissa saker och uppmanar honom att göra andra. Eftersom oegennyttiga och givmildhet ingår i definitionen av honom själv, av hans (högre) väsen, kan han inte låta bli att vara oegennyttig och givmild, eftersom ”det är starkare än han” (Bourdieu, 1995:137).

Begreppen doxa och habitus i relation till socialt arbete och psykopati hos barn exemplifieras och förklaras ytterligare i resultat- och analyskapitlet.

3.3 Konsekrationsmakt

”Med upphöjandet från en modest tillvaro till en annan av högre dignitet börjar en social magi att verka i att uppfylla definitionen. Men det innebär också att man träder in i doxans tysta överenskommelser och återgäldar ”gåvan” (att bli konsekrerad) genom tacksamhet och lojalitet som motgåva” (Carlhed, 2011:287).

Att *konsekrera* betyder att heliggöra och att studera *konsekrationsmakt* handlar om att studera överinstansers förmåga att skapa och legitimera definitioner, vilket i förlängningen utövar inflytande på de symboliska tillgångar som underbygger doxa och habitus. Handlingsteorins dubbelriktade angreppssätt innebär att handlingar enbart kan förstås i relation till doxa samt hur den producerar en viss sorts logik för handlingarna genom internalisering och förkroppsligande av sociala normer och strukturer i form av ett fältspecifikt habitus (Carlhed, 2011:284 f.)

Konsekrerande instanser och dess effekter kan variera i form och ursprung både inom och utom fältet. Det kan vara agenter som har dominant positioner som t ex psykologer på BUP, diagnossystem eller andra skrifter och lagar som t ex statliga betänkanden som påverkar symboliska värden och vilka ställningstaganden eller aktiviteter som anses värdefulla. Exempel på dessa *symboliska produkter* som skapas genom denna klassificeringsprocess kan vara sociala problem vars benämningar och värderingar bestäms genom utredningar (Carlhed, 2011:274 ff.). Det kan även vara konsekrerande institutioner såsom kungen, staten eller platser som är laddade med en konsekrerande kraft som t ex kyrkor, banker eller museum. Bourdieu beskriver detta i likhet med t ex kungens makt att adla eller när Marcel Duchamp ställde ut en urinoar på ett museum och påvisade effekten som följer av att en plats har makten att konsekrera. En grundläggande förutsättning för konsekrationens genomslag är dock att det finns agenter som är mottagliga för att acceptera det som erbjuds (Bourdieu, 1995).

4. Metod

Studien är kvalitativ bestående av semistrukturerade intervjuer av personal som arbetar nära ensamplacerade barn på institution. Intervjustudien presenteras närmare nedan med en utförandebeskrivning. Analysförfarandet beskrivs i inledningen av resultat och analyskapitlet.

4.1 Förförståelse

Psykopati är ett känsligt ämne som det enligt min erfarenhet sällan pratas om. Jag har ett personligt intresse för fenomenet psykopati och min uppfattning är att det är ett allvarligt problem på såväl global nivå inom storfinans och politik som i våra nära relationer³.

I mitt tidigare arbete som timanställd på ett utrednings- och behandlingshem stötte jag ibland på barn med psykopattypiska beteenden. Det verkade dock finnas en självklar men utsagd uppfattning om att barn inte kan vara psykopater. Detta gjorde mig nyfiken och jag började fundera kring det. Så väcktes intresset att genomföra en mer djupgående studie av fenomenet på ett socialt snarare än individuellt plan, och jag tog tillfället i akt med denna uppsats i socialt arbete.

4.2 Metodval

Det är inte alltid självklart vilken metod en studie ska utföras utifrån, ett vanligt råd är att låta studiens perspektiv och problemformulering vara vägledande. Denna studies kvalitativa metod består av semistrukturerade intervjuer och kan beskrivas som en öppen metod med utrymme för ett visst mått av kreativitet (Rennstam & Wästerfors, 2015). Metodens öppenhet är dock inte helt oproblematiskt då outtalade krav på validitet och reliabilitet utifrån den kvantitativa traditionen kan vara svåra att leva upp till. Vissa forskare menar till och med att de positivistiska begreppen inte är användbara inom den kvalitativa metoden (Jacobsson, 2008:165 f.). Jacobsson menar vidare att trots att det genom kvalitativ forskningsmetod kan vara svårt att tillmötesgå kvantitativa krav är det av stor vikt att vara metodologiskt medveten genom att utförligt redovisa metodens problem och förtjänster (ibid.).

Jag är intresserad av hur intervjupersonerna beskriver och upplever sitt arbete vilket har en kvalitativ karaktär och besvaras genom en kvalitativ metod. Jag är inte ute efter hur många som

³ För vidare referens se exempelvis *Puzzling People. The Labyrinth of the Psychopath* (Sheridan, 2011), *Snakes in Suits: When Psychopaths Go to Work* (Babiak & Hare, 2006) och *Political Ponerology* (Lobaczewski, 2007).

tycker vad, vilket vore en frågeställning av mer kvantitativ karaktär, vilket förvisso även det vore intressant att utreda men det lämnar jag till framtida studier.

Metoden kan även beskrivas utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv. Konstruktivism som vetenskapsteori innebär att kunskap konstrueras och är därför inte en exakt avbild av verkligheten. Justessen och Mik-Meyer (2010:21 ff.) beskriver hur det i konstruktivistiska analyser finns ett starkt fokus på språket och hur det skapar verkligheten. Den konstruktivistiska synen på verkligheten är att den alltid kunde vara annorlunda där den subjektiva aspekten tonas ner till förmån för den institutionella kontexten/diskursen (ibid.).

4.3 Semi-strukturerade intervjuer

Den semistrukturerade intervjun kan beskrivas som ett mellanting mellan den strukturerade och den öppna intervjun. En semistrukturerad intervju anses därför väl lämpad för studier där intervjupersoner förväntas besvara med egna termer om ett specifikt tema. Den semistrukturerade intervjun ses också som ett användbart redskap när studien består av flera olika metoder för att ringa in ett specifikt tema (May, 1997). Eftersom syftet med denna studie är att få fram intervjupersonernas egna förhållningssätt och individuella kunskap om det specifika temat barn med psykopatiska drag passar det därför bra med den semistrukturerade intervjumodellen. Frågorna ställdes utifrån en intervjuguide (bilaga 2) med olika teman som konstruerades utifrån frågeställningarna.

4.4 Urval och insamling av material

Urvalet kan beskrivas som målstyrt, eller strategiskt som Bryman (2011) beskriver det, vilket innebär att man söker personer som har kunskap om det som man ämnar undersöka. Intervjustudien inriktades på målgruppen socialarbetare som jobbar på institution med ensamplacerade barn mellan 0–13 år. Målgruppen valdes ut bland annat med anledning av att de jobbar miljöterapeutiskt och nära ensamplacerade barn i en hemliknande miljö vilket ger goda möjligheter att observera barnen över tid. I ett första skede utformades ett brev (bilaga 1) som mejlades till tre olika utredningshem med information om studien och inbjudan om deltagande. Intervjupersonerna informerades om att de anonymiseras och att det är frivilligt att medverka. I presentationen av empirin ges intervjupersonerna fingerade namn.

Fyra personer från två olika utredningshem i södra Sverige återkom för att intervjuas. Tre av intervjuerna genomfördes på deras respektive arbetsplats i ett avskilt samtalsrum, en

intervjuperson intervjuades i avskildhet hemma hos sig. Samtliga är kvinnor, Freya 31 år, Teresia 32 år, Tova 50 år och Inga 57 år. De har alla lång erfarenhet av arbetet med barn, från 6 till 25 år. Två av dem har dubbelexamen, socionom/psykolog och socionom/socialpedagog. Alla förutom en har socionomexamen, hon är barnskötare med mångårig erfarenhet av utredning och behandling. Intervjuerna spelades in och destruerades när transkriberingarna var gjorda.

I samband med avslutningen av intervjun fick samtliga deltagare ta ställning till sex olika påståenden, tre fördelar och tre nackdelar, med att diagnosticera och behandla barn som psykopater. Detta moment tog bara några minuter och bestod av att jag läste upp frågorna från ett dokument som besvarades muntligt.

Intervjuernas begränsade tidsram påverkade intervjuaren som i alltför hög grad skyndade igenom frågorna vilket gav ett begränsat men ändå tillräckligt material. Vid framtida studier kommer intervjuaren att ha tidsramen i åtanke och ställa fler uppföljande frågor. Intervjupersonen som blev intervjuad i sitt hem var mer försiktig med sina uttalanden. Att vara på sin arbetsplats i sin professionella roll kan antas skapa en annan distans till ämnet i jämförelse med att vara hemma i en privat miljö. Detta påvisar vikten och betydelsen av hur miljö och plats kan påverka intervjupersoner. Det är således av vikt att i möjligaste mån ha så identiska förutsättningar som möjligt för intervjupersonerna samt att ha en förståelse för hur eventuella skillnader kan påverka resultatet.

4.5 Studiens tillförlitlighet

Intervjuerna är retrospektiva, dvs. tillbakablickande, där intervjupersonerna svarar utifrån sina tidigare erfarenheter. Med anledning av studiens och frågeställningens komplexitet jämförs data från det aktuella kunskapsläget med intervjupersonernas svar vilket ger en möjlighet till viss metodtriangulering. Metodtriangulering kan beskrivas som komparativt och integrerande (May, 1997:201) med en positiv inverkan på studiens tillförlitlighet genom att använda flera olika källor. Behandlingsarbetet på institutionerna som sker på uppdrag av socialtjänsten grundar sig i miljöterapi, vilket är ett terapeutiskt arbete som måste ha ambitioner att försöka nå personlighetsstrukturen på ett djupare plan (Larsen, 2012). Det miljöterapeutiska arbetet antas därför ge goda förutsättningar för att intervjupersonerna har kunskap och erfarenhet om beteenden och personlighetsdrag.

Som ett led i att få tag på intervjupersoner som faktiskt har erfarenhet av barn med psykopatiska drag behövde jag i min första kontakt vara tydlig med begreppet psykopati. Att introducera ett begrepp som intervjupersonerna kanske inte använder i sin vardag kan ses som ett metodologiskt bekymmer. Min bedömning var denna farhåga till trots att det var till studiens fördel att presentera begreppet i förhand. Tim May (1997:156 f.) beskriver tre nödvändiga villkor för en lyckad intervju där det första villkoret, *tillgänglighet*, innebär att intervjupersonen har tillgång till informationen som intervjuaren söker. Det andra nödvändiga villkoret är *kognition*, vilket innebär vikten av att den intervjuade förstår vad som förväntas av dem. Om intervjupersonen inte förstår vilka förväntningar som ställs kan det leda till att hen känner sig illa till mods vilket i förlängningen kan ha en negativ inverkan på data som framkommer. Därför menar May att klargörandet av dessa förhållanden inte bara är en praktisk, utan även en etisk och teoretisk angelägenhet. Det tredje nödvändiga villkoret är *motivation* vilket står för vikten av att intervjupersonen känner sig betydelsefull och kan bidra med något av värde. Jag bedömer således att värdet av att få intervjua socialarbetare som faktiskt har kunskap, insikt om förväntningar och motivation att prata om det som är studiens fokus överstiger risken att jag genom att introducera begreppet psykopati har påverkat svaren som ges. För att säkerställa vilken betydelse intervjupersonerna lägger i begreppet psykopati inleds intervjun med frågor om begreppet psykopati och hur det pratas om det.

Empirin i denna studie är inte generaliserbar, svaren som ges är intervjupersonernas personliga tolkningar utifrån deras egna erfarenheter. Andra personer som har erfarenheter från andra institutioner och barn kan tänkas ha andra tolkningar och uppfattningar.

4.6 Etiska överväganden

Utifrån individskyddskravet är det av yttersta vikt att inga intervjupersoner, institutioner eller barn kan identifieras och känna sig utpekade. Intervjupersonerna förväntades inte utpeka barn som psykopater, det handlar snarare om deras uppfattning om syndromet psykopati kopplat till barn generellt och vilka erfarenheter de har av barn som uppvisar psykopattypiska beteenden. Individskyddskravet preciseras ytterligare enligt fyra allmänna huvudkrav på forskningen.

Informationskravet innebär att utföraren av studien i etiskt känsliga situationer ska informera om dessa samt inhämta informerat samtycke från dem som *aktivt* deltar i undersökningen. Inför intervjuerna informerades intervjupersonerna i ett brev (Bilaga 1) om att deltagandet är frivilligt

och att hen när som helst kan avbryta sitt deltagande. Intervjupersonerna informerades muntligt i samband med intervjun om att resultaten kommer att publiceras online på LUP Student Papers.

Samtyckeskravet innebär att de som aktivt medverkar i undersökningen själva har rätt att bestämma om, hur länge och på vilka villkor som de medverkar vilket kräver informerat samtycke enligt ovan. Samtyckeskravet är särskilt viktigt att beakta då det handlar om minderåriga. I denna studie är intervjupersonerna myndiga och uttalar sig generellt om oidentifierade minderåriga vilket inte föranleder ytterligare etiska frågor.

Konfidentialitetskravet innebär att intervjupersonerna ska försäkras anonymitet om de så önskar, vilket i denna studie uppfylldes genom att det transkriberade materialet oidentifierades och ljudfiler bevarades oåtkomligt för obehöriga tills de destruerades efter att transkriberingen var färdig.

Nyttjandekravet innebär att empirin och uppgifter om enskilda personer endast får användas inom ramen för denna studie och dess forskningsändamål vilket är fallet i denna studie.

5. Resultat och analys

Analysen som genererar resultatet i denna studie sker genom en växelverkan mellan empiri och teori. Valet av Bourdieus handlingsteori växte fram genom en grundlig men förutsättningslös genomgång av de transkriberade intervjuerna. Under analysarbetets gång har det även skett en kontinuerlig finjustering av resultatet genom en pendelrörelse mellan teori och empiri. Sjöberg och Wästerfors (2008:79) benämner denna typ av kontinuerlig pendelrörelse mellan forskarens förklaring och det insamlade materialet för analytisk induktion. Induktion innebär att resultatet genererar teorin medan deduktion betyder att teorin genererar resultatet ur empirin (Rennstam & Wästerfors, 2015). Således sker analysen genom en kombination av den induktiva och deduktiva analysansatsen, även kallad för abduktion. Presentationen av empirin och analysen disponeras med utgångspunkt i studiens frågeställningar; *förhållningssätt*, *påverkan* och *fördelar/nackdelar* där varje del sammanfattas och tolkas inom Bourdieus handlingsteoretiska begreppsram.

För att undvika begreppsförvirring tolkas intervjupersonernas hänvisningar till barns problematiska, gränslösa och/eller empatistörda beteenden enligt de definitioner som tidigare återgivits (i avsnitt 2.1), där dessa beteenden ingår i det psykopatiska syndromet. Detta görs utan att någonsin göra ändringar i direktcitaten, och bedöms som möjligt eftersom utgångspunkten för intervjuerna var att samtala om barn med psykopatiska drag. Detta fokus var samtliga intervjupersoner införstådda med då det tackade ja till att delta, och förtydligandet innebär alltså ingen ändring av intervjuernas innehåll.

5.1 Förhållningssätt till psykopati som fenomen

Samtliga intervjupersoner uttrycker en viss osäkerhet inför frågan om vilken kunskap de har om psykopati. Intervjupersonerna beskriver psykopater utifrån sin förförståelse och erfarenhet som generellt opålitliga och känslökalla. CU-dragen, den känslökalla dimensionen, anses av många forskare vara en av psykopatisyndromets tre dimensioner (Andershed & Tuvblad, 2016; Baardewijk et al., 2009). Beskrivningarna som ges av intervjupersonerna är dock inte lika utförlig som inom den psykopatologiska forskningen, (se exempelvis Salekin & Lynam, 2010). Den begränsade beskrivningen faller ändå inom ramen för den bredare definitionen av psykopati. Sammanfattningsvis beskrivs psykopaten som en elak, våldsam och egoistisk person, oförmögen att relatera till andra. Här följer några av intervjupersonernas ordval:

- Opålitliga, charmiga, manipulativa, oansvariga (Inga).
- Känslokalla, kameleonter, tomma på insidan, egoistiska (Tova).
- Emotionell störning, kan inte relatera och empatisera med andra, elaka och våldsamma utan att kunna förstå hur de påverkar andra (Teresia).
- Känslokalla, oförmåga att relatera till andra (Freya).

Utöver en osäkerhet omkring att ha faktisk kunskap om psykopati associerar Freya psykopati till det hon sett på nyheterna och inom populärkulturen,

”... jag tror att man saknar kunskap om det och att man förknippar det med de hemska brotten som man ser om på nyheter, tv och filmer” (Freya).

Med utgångspunkt i hur psykopaten beskrivs av intervjupersonerna och hur det påverkas av populärkultur och medier kan vi anta att begreppet psykopat är laddat med ett negativt symboliskt kapital. Det kan då till exempel bli ett skällsord men även exkluderas från vokabulären gällande vissa grupper, exempelvis gruppen barn. Enligt Bourdieus begreppsvärld kan den som använder ett begrepp laddat med negativt symboliskt kapital heterodox, bli betraktad som en kättare, dvs. en person som provocerar, förvillar och bryter mot rådande värderingar. Det teoretiska begreppet symboliskt kapital kan dessutom ses underbygga olika förhållningssätt, habitus, som utövar inflytande på hur barn beskrivs, kategoriseras, bemöts och behandlas. Socialarbetarens *habitus* utvecklas och beskrivs närmare i avsnitt 5.1.2.

5.1.1 Förhållningssätt till barn med psykopatiska drag

Samtliga intervjupersoner bekräftar att de har jobbat med barn som har psykopattypiska beteenden. Dessa barn beskrivs som självupptagna och beredda att göra vad som helst för att få det de vill och utmärks av en total avsaknad av medkänsla. Teresia menar dock att man i och för sig inte kan förvänta sig att barn fullt ut kan sätta sig in i hur andra känner men att de trots det borde förväntas ha något sorts samvete som kan få dem att tänka till. Detta är också en av svårigheterna som inom forskningsdebatten lyfts fram: att många barn naturligt har drag som exempelvis att vara överdrivet självcentrerade med svårigheter att känna empati för andra. Trots att detta till viss del stämmer visar merparten av forskningen att barn generellt inte har samma höga avvikelser som är utmärkande för det psykopatiska syndromet (Salekin, Rosenbaum & Lee, 2008:230).

Då intervjupersonerna resonerar om hur termerna psykopati eller psykopat används på arbetsplatsen kommer de fram till att dessa termer generellt sett inte används, utan vissa barn uppmärksammas som empatistörda eller gränslösa. Det beskrivs som fult och okänsligt att säga psykopat om barn och det verkar förknippas med antingen något medfött eller något som utvecklas senare. Två olika förklaringsmodeller framkommer, det biologiskt medfödda och miljöpåverkan, som orsak till att man ogärna benämner de psykopatiska dragen som man tycker sig se, som psykopati:

”... man drar sig för att sätta en sådan stämpel på barnen, att de skulle vara födda så, det antisociala beteendet hänvisas till att vara en konsekvens av miljön de vuxit upp i” (Teresia).

”... jag tror att vi har svårt att tänka på det om barn, vi tänker att barn är formbara och att psykopat blir man senare i livet” (Freya).

Anledningen till att man inte pratar om psykopati hos barn tycks således bero på normativa begränsningar snarare än tron på att barn inte kan vara psykopater, eller ha beteenden som sammanfaller med det som utmärker psykopater. Kollektivt ses inte barn som psykopater eftersom det är en vuxendiagnos.

”Jag är inte hundra på vad som uppfyller kriterier för den diagnosen [psykopati] men om jag utgår ifrån min stereotypa förförståelse så tror jag ... absolut [att jag har jobbat med barn som har psykopatiska drag]. Jag tror att folk har svårt att tänka att barn kan ha en sådan diagnos och att man faktiskt förknippar det mer med vuxna” (Freya).

Inga sammanfattar det som de flesta av intervjupersonerna uttrycker:

”Just ordet psykopat har jag nog inte mkt hört, men sedan att samma drag som man kan se hos en psykopat kan man se hos barn. Och det handlar om att i samhället ses barn inte som psykopater, diagnosen fås senare. Men att det kan finnas tendenser och liknande drag hos barn, det kan diskuteras” (Inga).

Det råder ingen konsensus inom forskningen om huruvida psykopater föds som psykopater. Exempelvis anser Hare (1997) att psykopati kan ses som medfött men att dess uttryck kan påverkas av uppväxtförhållanden. Inga beskriver det exempelvis som ett delvis invariant beteende:

”Många orsaker som påverkar samtidigt. Hemiljö, skola, inga fasta gränser. Att barn genom våld och hot har lyckats få som dem vill, att de vant sig vid det beteendet” (Inga).

Sörman och Kristiansson (2019) menar att psykopati generellt inte anses vara medfött men bekräftar att psykopatiska drag hos väldigt små barn kan mätas och skiljer således på diagnosen psykopati och att ha dessa utmärkande drag.

Intervjupersonerna beskriver olika strategier för hur de förhåller sig till sina erfarenheter med dessa barn och hur det är tillåtet att uttala sig om dem. Att prata om barnen som psykopater undviks samtidigt som deras beteende bedöms och bekräftas som *psykopatiskt*. Salekin (2016) adresserar vikten av att fortsätta undersöka risken att stigmatisera men betonar även risken med att bortse från det växande forskningsunderlaget som påvisar tidig upptäckbarhet av psykopatiska drag hos små barn.

Det negativa symboliska kapitalet gör att begreppet är laddat, och detta förknippas även med det *symboliska våldet*: en våldsform som tvingar till underkastelse men inte uppfattas som våld eftersom det grundar sig på ”kollektiva förväntningar” eller socialt inpräntade trosföreställningar (Bourdieu, 1995:155). Det symboliska kapitalet i form av heder och bekräftelse beskrevs av Bourdieu som den mest fundamentala dimensionen i mänsklig samvaro. Han framhöll att i princip vilka egenskaper eller handlingar som helst kan uppbära ett symboliskt kapital så länge det erkänns som värdefullt av gruppens medlemmar. Den negativa symboliska tillgången i begreppet psykopat utövar således i och med dess tillskrivna betydelse ett symboliskt våld. För att komma undan detta symboliska våld och behålla sin heder förklarar intervjupersonerna att de i sitt arbete istället använder sig av mer normaliserade, eller mer ”normnära” uttryck, som exempelvis empatistörda eller gränslösa barn. Dessa andra uttryck ger således intervjupersonerna möjlighet att prata om barn, vilka de bedömer beter sig som psykopater, utan att riskera att bli utsatta för det symboliska våldet. På detta sätt underkastar de sig kollektivets förväntningar, dvs. att barn varken är eller kan vara psykopater.

Intervjupersonernas användande av andra begrepp kan jämföras med hur Salekin & Lynam (2010) beskriver att detta även sker inom den psykopatologiska forskningen om barn där psykopati alltmer likställs med uppförandestörning. Ett flertal forskare strävar mot att införa alla psykopatisyndromets drag och dimensioner som undergrupp till uppförandestörning, för att bättre kunna identifiera och behandla barn som är i riskzonen för att utveckla psykopati (Salekin, 2016; Frogner, 2016). Detta innebär att forskarna kan särskilja och undersöka hur denna specifika undergrupp av ungdomar med uppförandestörning svarar an på specialanpassad behandling utan att tillskriva dessa barn epitetet psykopat.

Generellt pratar intervjupersonerna mycket om dålig anknytning och då kopplas allt till en oförmåga hos föräldern men exempelvis Teresia efterlyser även en vilja att se det individuella barnet.

”... oftast kopplas det till att barnen misshandlats av föräldrar, att föräldrar misshandlar varandra, sexuellt våld, missbruk, att det beror på sådana saker. Jag tror personligen att det är viktigt att se barnet också, att det kan finnas en svaghet hos barnet, detta eftersom barn som växer upp i hemska miljöer (så kallade maskrosbarn) kan klara sig väldigt bra medan andra inte har den positiva utvecklingen (Teresia).

Här tycks Teresia efterlysa en förståelse för barn som har specifika svagheter i kontrast till maskrosbarn som tycks klara sig ok trots svåra omständigheter. Detta kan jämföras med det som metaanalyser av forskning har indikerat om en undergrupp av barn med hög grad av känslökyla och hur de tycks vara biologiskt disponerade och således alltför avtrubbade för att adekvat kunna tolka och ta till sig känslomässigt samspel. En särskild undergrupp av barn med CU-drag som redan i förskoleåldern uppvisar brister i sin känsloreglering samt ett aggressivt och impulsivt beteende har visat sig ha en förhöjd risk att utveckla ett förvärrat antisocialt beteende i vuxen ålder (Frick et al., 2014).

5.1.2 Förhållningssätt till barnens beteende

Intervjupersonerna beskriver hur de i sitt dagliga arbete behöver förhålla sig till barn med ett beteende som de associerar till som psykopatiskt. Samtliga intervjupersoner beskriver till exempel hur de har sett barn bli utsatta av dessa barn på ett ohejdat och gränslöst sätt. De beskriver hur de måste förhålla sig till barn som utsätter och utsätts för fysiskt våld i form av

stryptag, slag, sparkar och drag i håret. De behöver även förhålla sig till att både kollegor och barn utsätts för psykiskt våld då de bevittnar och har bevittnat våld i vardagen men även i form av hot, utpressning och liknande. Tova beskriver hur en pojke som hon misstänker kan växa upp till en vuxen psykopat:

”... skrämde de andra barnen till lydnad och tystnad genom att utsätta dem för olika saker då vuxna inte såg. T ex var det en pojke som inte vågade gå på toaletten eftersom den andra pojken överföll honom med stryptag varje gång han kom ut från toaletten. Han skrämde dem och spände ögonen i dem på ett raffinerat sätt så att de vuxna inte såg det och de andra barnen var jätterädda för pojken” (Tova).

Teresia beskriver hur de ibland behöver skydda de andra barnen och uttrycker en oro över barnens mående:

”Vi har t ex fått låsa in andra barn i ett avskärmat rum för att skydda dem från barn i affekt. Sen har ju de levt i den här miljön där de ser sig själva och vuxna bli utsatta för våld, de är rädda och det är svårt att hjälpa dem [...] hur dessa barn mår psykiskt kan jag inte ens föreställa mig men det måste påverka dem jättemycket” (Teresia).

Samtliga intervjupersoner berättar att även de själva har blivit utsatta för våld av barnen. Inga säger exempelvis att hon inte har blivit fysiskt skadad för att i nästa mening beskriva hur hon har blivit biten, slagen och fått saker kastade på sig,

”... det ska rätt mycket till för att jag ska bli rädd men visst har det uppstått situationer där man känt att vad som helst kan hända” (Inga).

Teresia beskriver utöver våldet även inslag av hot och hur hon blivit mer påverkad än hon trodde då det hände,

”... speciellt under en period så var det väldigt mycket våld, väldigt mycket slag, dra i håret, blivit spottad på och verbala hot dagligen i princip. Man blir mer påverkad än man kan tro” (Teresia).

Teresia reflekterar vidare kring detta och menar att:

”... man fortfarande [tycker] att det är jobbigt men det blir en vardag. Andra människor utifrån som hör vad jag jobbar med tycker att det låter bisarrt. De kan fråga hur jag kan vilja jobba med det och hur jag orkar med det. De flesta reagerar ganska kraftigt och jag har fått höra hur sjukt och vansinnigt det låter för dem som är utanför. Ur en arbetsmiljösynpunkt har de frågat mig om det verkligen är ok att vi kan ha det så? Att man kommer hem med sönderdragna kläder, blåmärken och bit märken” (Teresia).

Freya berättar att hon har fått utstå slag, sparkar m.m. även utan att barnen varit i affekt, ”... de kunde skratta och retas samtidigt. Det var inte alltid så att de agerade ut i affekt utan det var även i sådana sammanhang”.

Freya berättar vidare att trots att hon har blivit fysiskt skadad och utsatt och att det har varit emotionellt krävande tycker hon inte att hon tagit någon skada av det. I beskrivningarna som ges tycks det finnas en ambivalens kring förhållningssätt och påverkan. Utöver att utreda och behandla blir uppgiften att skydda både barnen och sig själva vilket ställer höga krav på personalen. Teresia anser att det viktigaste är ett samspelt och sammansvetsat team som har god kunskap om barnens problematik.

”Det krävs också att man har en viss ... detta kanske låter konstigt men ... man måste tycka om och känna sig trygg med sina kollegor då man hela tiden känner att man kan bli skadad av barnen [med psykopatiska drag], att barnen vill mig illa. Det är då viktigt att veta att man har sina kollegor i ryggen” (Teresia).

Som det framgår ovan beskriver intervjupersonerna hur vissa barn med uppförandestörningar som liknar det psykopatiska beteendet och som de under intervjuens gång associerar till som barn med psykopatiska drag utsätter andra barn och personalen för hot och våld. Att vuxna psykopater och ungdomar med psykopatiska drag kan utsätta behandlare för både manipulation och våld är väl känt sedan tidigare. Salekin (2010) och Logan (2016) betonar vikten av att utveckla nya metoder för att bemöta de faktiska egenskaper, färdigheter och behov som dessa individer har istället för att försöka anpassa dem till den existerande behandlingen. Trots att intervjupersonerna ser stora problem med dagens placeringssituationer och obefintliga behandlingsmöjligheter för de barn som de bedömer har psykopatiska drag anpassar de sitt

förhållningssätt genom att praktisera utifrån ett habitus som formats av den dominerande kulturen.

5.1.3 Socialarbetarens habitus

Nedan beskrivs det som kan kallas den principiellt vägledande dispositionen (Bourdieu, 1995; Borelius, 1998). I likhet med adelsmannen och hans (högre) väsen beskriven i teoridelen, förutsätts även socialarbetaren i enlighet med Bourdieus handlingsteori vara vägledt utifrån dispositioner som frambringat ett habitus. Bourdieu menar exempelvis att uttrycket ”adelskap förpliktigar” visar på den specifika logik som ligger till grund för dispositionen: adelsmannens habitus styr och vägleder hans handlande i likhet med en kraft ”det är starkare än jag” men utan att tvinga honom mekaniskt. Margareta Järvinen (2006:78) menar att det sociala arbetets definierande och minsta gemensamma nämnare, eller i Bourdieus språkbruk *högre väsen*, är ”att hjälpa”, vilket således påverkar och utformar den professionella socialarbetarens praktik och handlande. Det vägleder handlandet i likhet med en logisk nödvändighet ”det finns inget annat att göra”, ”jag kan inte handla annorlunda” (Bourdieu, 1995:188 f.).

”Ekonomi rymmer flera ekonomiska världar med specifika »rationaliteter», som förutsätter och kräver »förnuftiga» [*raisonables*] (snarare än rationella) dispositioner som är anpassade till de regler som styr dessa världar, till det »praktiska förnuft» som utmärker dem. [Dessa världar] har det gemensamt att de skapar objektiva villkor för de sociala agenternas intresse av »oegennyttan», vilket vid första anblicken kan förefalla paradoxalt” (Bourdieu, 1995:144).

Det sociala arbetets *adelskap* i form av dess habitus ”att hjälpa” har i kombination med den negativa symboliska tillgången i begreppet psykopati, inget annat val än ”att hjälpa” vilket innebär att skydda barnet från att associeras med psykopati som en följd av begreppets negativa konnotationer och eftersom psykopaten inte anses kunna hjälpas. Leif Borelius (1998:4) menar att det förkroppsligade symboliska kapitalet *habitus* är principen bakom både kontinuitet och förändring eftersom situationer kan uppstå där de förhållanden som har strukturerat habitus inte längre existerar. När situationer för vilka habitus är dåligt anpassad uppstår kan det resultera i antingen fortsatt missanpassning eller anpassning, revolt eller resignation. Följande är ett exempel på hur Tova beskriver hur de agerade för att hantera ett barn med psykopatiska drag

som inte passade in i modellen av det behandlingsbara barnet utan ställde socialarbetarens habitus på prov.

”Det var initialt svårt att få gehör från chefshåll men till slut satte vi in extrapersonal för att hålla pojken ifrån de andra barnen genom olika aktiviteter ... det jag tänker på är att aktivera barnen fysiskt så att de inte orkar agera ut. Det finns tyvärr inget annat vi känner att vi kan göra. Det finns inga riktigt bra verktyg” (Tova).

Intervjupersonen beskriver ett förhållningssätt som utifrån Borelius utsaga kan ses som både missanpassning och resignation utifrån ett habitus som inte tycks anpassat för de barnen som inte svarar an på behandlingen. Kan den postulerade missanpassningen och resignationen inför dessa barn möjligen undvikas med mer kunskap? Forskning har visat att barn med känslökyla har en hämmad reaktivitet i de autonoma biologiska systemen vilket har en inverkan på hur barnen reagerar på tillsägelser och tillrättavisningar. Detta påverkar således barnens känslomässiga inlärningsförmåga vilket behöver beaktas i utformningen av individanpassad behandling för vissa undergrupper av barn med uppförandestörning (Fanti et al., 2019). Med mer adekvat och vedertagen kunskap skulle i så fall även den drivande faktorn habitus (principen i Borelius ordalag) bakom förändring kunna påverkas i en mer revolutionär riktning för att inkludera även dessa barn i behandling.

5.2 Påverkan

Frågeställningen *hur beskriver intervjupersonerna att barn med psykopatiska drag påverkar dem och andra i sin omgivning?* ställs mot bakgrund av att forskning har påvisat ett samband mellan barn med psykopatiska drag och beteenden som att vara överdrivet dominant, att vara beräknat lögnaktiga och att avsiktligt vilseleda andra (Salekin, 2016). I det som följer analyseras intervjupersonernas utsagor och syn på detta i förhållande till tidigare forskning och begreppet doxa och avslutningsvis hur den av Järvinen (2002;2006) myntade doxiska logiken påverkar relationen till och behandlingen av barnen.

5.2.1 Relation

Freya beskriver en uppgiven frustration i att möta barn som det inte går att knyta an till och hur det ibland kan upplevas som att det har byggts upp ett band som sedan används emot henne,

”... man trodde att man hade byggt upp en relation till barnet ... och barnet var bra på att få mig att känna detta också för att sedan nästa dag använde detta till sin fördel eller att vinna något på det, så även om man har jobbat ett tag och trodde att man hade koll på läget ... så hade man inte det” (Teresia).

Robert Hare (1997) beskriver hur svårt det kan vara, även för experter, att förhålla sig till individer med psykopatiska drag. Salekin (2010) menar vidare att eftersom det finns en tendens hos psykopatiska individer att vilja bedra och duperera terapeuten snarare än att delta i terapin behöver vi veta hur detta bemöts och behandlas. Utöver att hantera barnens ångest upplevde Freya det som särskilt krävande:

”... att det aldrig fanns en förutsägbarhet när man lärde känna barnet under flera år så kunde man inte se ett beteendemönster utan det svängde snabbt fram och tillbaka” (Freya).

Sammantaget menar intervjupersonerna att det idag inte finns några verktyg eller någon utmärkande pedagogik som fungerar för barn med sådana drag som sammanfaller med de karakteristiska psykopatiska dragen.

Intervjupersonerna lyfter fram två faktorer av vikt för lyckad behandling:

- Förmågan att skapa relation.
- Egen vilja och motivation till förändring.

Intervjupersonernas beskrivning av viktiga förutsättningar för förändring bekräftas delvis av Caroline Logans beskrivna svårigheter i behandlingsarbetet med psykopater:

”Hur ska man kunna diskutera hur en persons beteende påverkar andra om vederbörande inte förstår eller inte bryr sig om detta? Eller tala om känslor som styr personens beteende när personen själv inte vet vilka känslor han/hon har? Hur ska man kunna lära någon att bete sig annorlunda om personen tycker att beteendet är berättigat? Och hur ska man kunna uppmuntra någon att överväga förändring om han eller hon tycker att det är andra som borde ändra på sig istället?” (Logan, 2016:184)

Intervjupersoner beskriver ett par positiva fall där det handlar om barn som skiljer sig ifrån beteendemönstret hos barn med psykopatiska drag. Det som skiljer dessa barn åt är att de utöver utåtagerande beteendeproblematik även har visat empatisk förmåga och omsorg för andra, haft en egen drivkraft till att vilja förändra sin situation och har tagit ansvar för sin egen situation och utveckling. Förutom att själva etablera relation beskriver intervjupersonerna barn som spelar ut personal mot varandra, gråter utan att vara ledsna för att få som de vill och barn som gör tvärtemot vad de sagt, ”... det finns väldigt beräknande barn som är duktiga på att härma andras känslor och det kan då vara svårt att upptäcka detta om man inte känner barnen” (Tova).

Ingen av intervjupersonerna kan med säkerhet säga att de inte har blivit manipulerade; ”... jag vet inte om jag blivit det, kanske. Men jag vet att barn har försökt att manipulera mig utan att lyckas då jag var medveten om detta. När det är barn som manipulerar är det ofta lätt att genomskåda då man lärt känna dem” (Teresia). Teresia beskriver vidare hur hon har sett kollegor bli manipulerade av barn som de tycker synd om och går med i deras spelade emotioner och falska berättelser. Sörman och Kristiansson (2019) bekräftar intervjupersonernas beskrivningar och menar att det finns stora potentiella svårigheter att hantera känslolokalla barn och ungdomar, särskilt om de har ett manipulativt och beräknande beteende. De menar vidare att det är viktigt för professionella att ha kunskap om den här typen av personlighetsdrag och beteenden och hur dessa kan påverka personalen, andra klienter och behandlingsarbetet. (Sörman & Kristiansson, 2019:97 f.)

5.2.2 Behandling

Intervjupersonerna har ingen klar uppfattning om orsaken till det gränslösa/empatistörda beteendet men den generella uppfattningen är en kombination av arv och miljö och det anses vara ett inlärt beteende som kan korrigeras med behandling och bättre uppfostran. Sammantaget beskrivs psykopaten, som vi konstaterat, i negativa ordalag men intervjupersonerna ger likväl en förhållandevis nyanserad bild som är i överensstämmelse med forskningen, exempelvis Teresia som skiljer på empatistörning och psykopati. Hon menar att antisocialt beteende kan vara ”ett inlärt beteende som i samverkan med miljö och egna upplevelser gett en störning i empatisk förmåga utan att för den sakens skull vara psykopat.”

Freya ger en beskrivning av psykosociala faktorer och en uppfattning om psykopati som obotligt.

”... det handlar mycket om miljön de har vuxit upp i, vad de har lärt sig av föräldrar och andra och de har ofta själva blivit utsatta. Det är därför jag tycker att det är svårt att prata om diagnosen psykopati eftersom man hoppas att det är något som man kan få bort genom behandling. Jag vill inte tro att barnen kommer att vara så resten av livet men jag vet inte om det kan handla om okunskap hos mig” (Freya).

Det görs även en distinktion mellan barn med psykopatiska drag och barn som tros vara mer miljöpåverkade, t ex när Tova beskriver hur hon

”... har upplevt både barn som i affekt förlorat kontrollen men också barn som mer uträknat skadar utan att vara i affekt. Skillnaden mellan de gränslösa barnen som man kan misstänka vara psykopater och barnen som är mer miljöpåverkade är att de gränslösa skadar och söker efter att skada utan att vara i affekt... när jag har blivit utsatt har barnen använt tillhyggen att slåss med, bitas, rivas, dra i håret, spottas, skära mig med trasigt glas, kasta möbler, jagat mig med påkar med spikar i, kasta stenar, sparka och slåss, det kan ibland bli väldigt våldsamt” (Tova).

Freya menar att

”... det kan vara lite trendigt, föräldrar som man träffar idag vill gärna ha en diagnos som ADHD eller de mer kända men jag har aldrig träffat på en förälder som säger att deras barn kan vara en psykopat”.

Samtliga intervjupersoner uttrycker en uppgivenhet inför framtiden för barn med psykopatiska drag. Någon pekar på behovet av mycket resurser så tidigt som möjligt medan andra ser stora svårigheter trots tidiga insatser. Det finns dock en försiktig optimism i att kunna jobba bort en del av beteendeproblematiken men då den har befästs i tidig ålder tros den aldrig kunna försvinna helt och hållet,

”... jag tror att det alltid kommer att påverka och att det inte går att få bort helt och hållet men jag tror att man kan jobba bort en del av det” (Teresia).

”Jag tror att även om... [barn med psykopatiska drag] ... inte kan förhålla sig adekvat till andra människor, att de i tidig ålder kan lära sig hur man ska bete sig. Man kan då åtminstone bespara andra människor lidandet som de kan åsamka” (Tova).

Salekin (2010) hänvisar till forskning som påvisar att det redan idag finns behandlingsmetoder som har visat sig minska psykopatiska drag hos barn och ungdomar med uppförandestörning (ibid.). Intervjupersonerna beskriver inga positiva utvecklingserfarenheter av barn med psykopatiska drag.

”Tyvärr så tänker jag inte att de har någon [framtid] ... att de antingen skadar någon annan eller att de försätter sig själva i situationer att de blir skadade. De kommer själva att se till att de inte lever så länge eller att de blir inlåsta i fängelse eller andra institutioner då det inte går att ha dem ute bland folk” (Tova).

Samtliga intervjupersoner uttrycker stor oro och ser det som ytterst problematiskt att placera barn med psykopatiska drag med andra barn.

Tova ”... tycker inte att man ska blanda då de andra barnen riskerar att utsättas i en utsträckning som [anses] oacceptabel då samhället går in och försöker hjälpa barnen”.

Hur placeringarna sker beror på både ekonomi, kunskap och erfarenhet. ”Det skiljer, chefernas inställning varierade, vissa tänkte på lämpligheten medan andra ser det mer ur ett ekonomiskt perspektiv. På socialtjänsten idag ser jag att personer som har jobbat på HVB-hem har en annan förståelse och tittar på lämpligheten medan de som saknar erfarenhet från boende tenderar att vilja placera ändå” (Freya).

Behandlingsarbetet grundar sig i den miljöterapeutiska metoden, vilket innebär kontinuitet och förutsägbarhet med en tydlig struktur i vardagen. Det handlar mycket om gränssättning då många av barnen kommer från ostrukturerade och röriga miljöer och att ta vuxenansvar för barnen då många av dem är vana att ta ansvar för sig själva. Brudevold (2016) menar t.ex. att bristen på gränssättning och känsloreglering är huvudorsaken till att psykopati hos barn utvecklas i ålder 12-18 månader. Utöver den grundläggande miljöterapi används även t ex

repulse som handlar om impulskontroll, samtalsverktyg som nallekort, känslkort och isbrytaren. Många av barnen behöver alternativa sätt att benämna och hantera sina känslor istället för att agera ut genom verbala och fysiska utbrott.

Ibland fungerar behandlingen inte eftersom det har gått för långt och det kan då bli svårt att lära om eller att det kan finnas någon medicinsk störning som gör att barnet inte kan eller vill lära om. När det miljöterapeutiska arbetet uppdagar något nytt och tidigare okänt hos de placerade barnen kontaktas aktörer som t ex psykologer inom verksamheten eller på BUP och fokus ligger då alltid på relationer och beteendet hänvisas till faktorer i miljön och inte personlighetsegenskaper. ”...Ärligt talat tycker jag inte att man pratar om det [psykopati] när man jobbar med yngre barn utan man fokuserar mer på föräldrarna och inte på barnen” (Freya). Utifrån den beskrivna konflikten mellan professioners olika förklaringsmodeller (Carlson, 2008; Hallestedt, 2006) är det intressant att notera hur intervjupersonerna som hänvisar beteendeproblematiken som de inte kan hantera till faktorer i miljön och samtidigt söker hjälp från den medicinska professionen som ofta jobbar med utgångspunkt i biologiska förklaringsmodeller. Det ena behöver inte utesluta det andra och givetvis finns det en tvärvetenskaplig respekt och grundsyn inom respektive profession men det är ändå intressant att notera denna brist på logisk överensstämmelse vilket kan vara ett tecken på doxisk logik eller doxisk omsorg.

5.2.3 Doxisk omsorg

Bourdieu menar att utbildningsystem är bärare av det sociala rummets mest betydelsefulla (inkluderande och exkluderande) socialiseringsmekanismer (Bourdieu, 1995:182 f.). Utöver den klassificerande funktionen har utbildningen även en ideologisk funktion genom inskolningen till fältets specifika logik och doxa (Carlhed, 2011:284 f.). Inom det moderna och akademiskt grundade sociala arbetet kan vi anta att det i enlighet med handlingsteorin finns vägledande synsätt som lägger grunden för vad Bourdieu kallar ett skolastiskt perspektiv. Att kunna anlägga detta skolastiska perspektiv är den inträdesbiljett som utsagt krävs för tillträde till alla vetenskapliga fält. De förutsättningar som är grundläggande för det skolastiska perspektivet är enligt Bourdieu det som filosofer, sociologer och alla som yrkesmässigt reflekterar över världen ofta lämnar ofreflekterade. Bourdieu kallar detta för *epistemisk doxa*: vilket han skämtsamt motiverar med sin önskan att väcka filosoferna ur sin skolastiska

slummer. Epistemisk doxa innebär således att tänkarna lämnar förutsättningarna för sitt eget tänkande ogenomtänkta (doxa).

I artikeln, *Mötet mellan klient och system – om forskning i socialt arbete*, driver Margareta Järvinen (2006:76) tesen att socialarbetare ofta är underställda en organisationslogik. Järvinen kallar denna organisationslogik för en *doxisk logik* där klienten skall anpassas till systemet snarare än att systemet anpassas till klienten. I förlängningen leder detta enligt Järvinen till en självbekräftande och självreproducerande doxisk logik. Dessa omedvetna dispositioner, som i sin tur ger upphov till omedvetna teser, tillägnas professionella via skolerfarenheten (Bourdieu, 1995:182 f.). En disposition som denna studie i förhållande till det sociala arbetet med barn med psykopatiska drag väljer att kalla *doxisk omsorg*.

Doxisk omsorg innebär således att bemöta klienter utifrån förväntningar som förvärvats genom utbildning. Detta innebär att barn inte förväntas vara psykopater trots att de kan bete sig som en person med psykopatiska drag samt att beteendet beror på vad de har blivit utsatta för i sina relationer och sin uppväxtmiljö. Vidare beskriver intervjupersonerna svårigheter med att skapa en relation med vissa barn och att den miljöterapeutiska behandlingsmetoden inte tycks ha någon verkan på dem. Denna doxiska omsorg kan således härledas utifrån det som Järvinen myntade doxisk logik. Frågan (och det potentiella dilemmat) som uppstår med utgångspunkt i denna analys och som behöver utforskas vidare är hur påverkar växelverkan mellan doxa om barn (formbar, möjlig att hjälpa) och doxa om psykopaten (obotlig, ondskefull) och socialarbetarens ”högre väsen”, dennes habitus ”att hjälpa” det professionella sociala arbetet med dessa barn?

5.3 Fördelar och nackdelar

Efter att intervjuerna avslutats fick samtliga intervjupersoner ta ställning till 6 olika påståenden, 3 fördelar och 3 nackdelar med att diagnosticera barn med psykopati på det sätt som de är sammanfattade av Johnston (2012). Intervjupersonerna ombads att välja ut två punkter som de ansåg vara de viktigaste att ta hänsyn till.

A Fördelar med att diagnosticera och behandla barn som psykopater

- I. Senare tids forskning visar att vi kan upptäcka tidiga tecken på psykopati hos barn redan från 3-års ålder.
- II. Eftersom det har visat sig vara svårt att behandla vuxna psykopater kan tidig diagnos hos barn ge möjlighet för tidigare intervention och behandling.

- III. Om vi inte upptäcker och beaktar dessa barn kan de åsamka stor skada.

B Nackdelar med att diagnosticera och behandla barn som psykopater

- I. Kritikerna menar att det är omöjligt att diagnosticera ett barn som är under pågående utveckling med en permanent personlighetsstörning.
- II. De flesta barn som har psykopatiska drag såsom bristande empati blir inte vuxna psykopater och en tredjedel blir av med alla sina symptom.
- III. Stigmat associerat med psykopati och dess negativa konsekvenser överväger alla potentiella framsteg med behandling.

Samtliga intervjupersoner valde fördelen punkt II och tre av dem valde fördelen III medan en valde nackdelen III. Detta ger givetvis ingen statistisk säkerhet då antalet svarande är så få men det är ändå värt att notera hur de överlag lyfter fram mest fördelar med att diagnosticera barn med psykopatiska drag för att utveckla specifik behandling.

Bourdieu menar att konsekration är beroende av hur mottagarna är disponerade för att acceptera det som konsekreras skall. Utifrån ovan resultat kan vi hävda att de intervjuade socialarbetarna trots allt är mottagliga för att acceptera en diagnosticering av barn som psykopater. Detta för att skydda andra från dem och för att barnen skall kunna få den hjälp som de behöver. Reservationen för de negativa konsekvenserna av stigmat kommer också fram och bör beaktas.

Bourdieu beskriver det symboliska kapitalet som en *percipi* som är konstruerad i överenskommelse med specifika synsätt (särskilda perceptionskategorier) och förutsätter att det finns sociala agenter som i sitt tänkande är formade på ett sådant sätt att de känner igen och erkänner det som erbjuds, och att de tror på det, det vill säga lyder eller underordnar sig (Bourdieu, 1995:157).

Det framkommer genom intervjupersonernas beskrivningar av sina respektive förhållningsätt att de ser en problematik i sin oförmåga att adekvat behandla barn med psykopatiska drag. De är trots sina erfarenheter fortsatt tveksamma till att själva benämna och utpeka barnen som psykopater men de kan samtidigt se fördelar med att genom diagnoser utveckla specifik behandling för att hjälpa dessa barn. Bourdieu (1995:156) beskriver exempelvis det symboliska kapitalets fördelningsstruktur som mycket stabilt eftersom det består av perceptions- och värderingsstrukturer som uppstår genom införlivandet av objektiva strukturer. Förändringar i det symboliska kapitalet förutsätter därför mer eller mindre djupgående förändringar av

perceptions- och värderingskategorierna inom det specifika sociala rummet som Bourdieu benämner för *fält*. Ett "... kraftfält, som tvingar sig på de agenter som är engagerade i det, och som ett slagfält där agenterna tvingas ta ställning till medel och mål som skiljer sig åt beroende på deras position i kraftfältets struktur och där de på detta sätt bidrar till att bevara eller att omvandla strukturen" (Bourdieu, 1995:45 f.). Diagnossystemen kan ses få sin konsekrerande kraft genom att statligt sanktionerade myndigheter förhåller sig till dem som betydelsefulla. Bourdieu menar att staten har en ytterst dominant position som konsekrerande kraft som genom förmågan att sätta upp ramverk för alla praktiker, etablerar och inskräper:

[...] gemensamma former som kategorier för perception och tänkande, sociala ramar för perception, förståelse och minne, mentala strukturer, kort sagt statliga klassificeringsformer. Därmed skapar staten förutsättningar för en sorts omedelbar samordning av olika habitus, som bildar grundval för en konsensus om alla dessa gemensamma självklarheter som bär upp det sunda förnuftet (Bourdieu, 1995:106).

Bourdieu menar att politisk kamp är en förutsättning för att undkomma den skolastiska villfarelsen, detta genom att skapa djupgående förändringar i människans tänkande vars förnuft är både förankrat i och skapat ur sin historia. Genom att antalet professionella såsom intervjupersonerna i denna studie och inom forskningens och psykiatrins fält såsom Andershed (2018), Salekin (2010; 2016), Hare (1997;2011) och Frogner (2016) blir allt fler ökar den politiska kampen mot förändring av strukturen inom det sociala rummet som Bourdieu kallar för ett *fält*.

6. Slutdiskussion

Slutdiskussionen disponeras utifrån studiens syfte och frågeställningar och avslutas med att säga något om vad som vore intressant att forska vidare om.

6.1 Diskussion utifrån studiens syfte

Syftet med denna studie var att undersöka hur barn med psykopatiska drag framställs av utredare och behandlare. Genom att utforska det aktuella kunskapsläget och intervjua fyra socialarbetare var studiens mål att få en ökad förståelse för vilka sociala och kulturella möjligheter och begränsningar det finns att närma sig fenomenet psykopati hos barn.

Med utgångspunkt i vad som framkommer i genomgången av kunskapsläget och empirin från intervjuerna finns det goda skäl att stanna upp och reflektera kring studiens centrala frågeställning och titel. Kan barn *verkligen* vara psykopater? Det framstår som att det finns en negativ laddning i ordet psykopat som man inte vill sammankoppla med barn, detta trots att det finns tydliga tecken på förekomsten av psykopatypiska beteenden och drag hos vissa barn.

Flertalet forskare inom det psykopatologiska kunskapsfältet och intervjupersonerna menar att det finns barn som uppvisar beteenden som sammanfaller med det som anses typiskt för psykopater. Problem finns och trots insikter och ny kunskap består tveksamheten att benämna eller diagnosticera barn som psykopater. En av de stora farhågorna tycks vara rädslan för att stigmatisera barn istället för att komma dem till nytta. För att kringgå stigmatisering och ändå adressera det som framkommer i mötet och forskningen av en undertyp av barn med uppförandestörningar benämns dessa på ett annat sätt. För att undvika just stigmatiseringen och genom att synliggöra dessa barn kallas de av intervjupersonerna för empatistörda eller gränslösa medan man inom forskningen alltmer likställer begreppet psykopati med uppförandestörning. Bör vårt fokus läggas vid vad vi kallar dessa barn eller borde vi snarare lägga vikt i att dessa barn får adekvat omsorg? Om det visar sig att kunskap om vuxna psykopater kan appliceras till att utveckla fungerande behandling för barn som har psykopatliknande drag finns det många fördelar i det. Det verkar emellertid finnas ett ensidigt beaktande av det enskilda barnet i sig utifrån vilket vi riskerar att bortse från hur denna särskilda undergrupp av barn kan påverka sin omgivning, både nu och i framtiden. Det är därför inte enbart viktigt att synliggöra dessa barns faktiska behov och specifika förutsättningar för att utveckla passande behandling, vi behöver

även beakta huruvida dessa barn bör placeras tillsammans med barn som blir utsatta såsom det framkommer i empirin. Utöver risken att utsätta andra barn är det av yttersta vikt att placera dessa barn där det finns personal med adekvat kompetens.

Rädslan att stigmatisera barn är något som vi behöver förhålla oss till och ta på allvar men den rädslan får inte överskugga de potentiella behandlingsfördelar som kan komma ett helt samhälle till gagn om det kan adressera vad Hart (2016) beskriver som vår tids största hälsoproblem. Låt oss framöver basera våra farhågor över stigmatisering och felbehandlingar på aktuell kunskap utifrån kompletta diagnosmanualer istället för rädslor baserade på ofullständig kunskap och mytologiska föreställningar såsom det tycks föreligga idag.

6.2 Diskussion utifrån studiens frågeställningar

- *Vilken kunskap om barn med psykopatiska drag framkommer i intervjuerna?*

Empirin visar att det är mycket ovanligt och till och med tabu att prata om barn som psykopater. Det sker varken inom socionomutbildningen eller inom professionellt socialt arbete eller dess forskningsfält. Inom ramen för denna studie gavs det utrymme och tillfälle att benämna det som antas alltför känsligt att tala om. Intervjupersonerna beskriver således en infallsvinkel som sällan anläggs vilket ger underlag för reflektioner som enligt inblicken i kunskapsläget inte tidigare har gjorts inom det sociala arbetets forskningsfält.

Utifrån genomgången av kunskapsläget om barn med uppförandestörning och psykopatiska drag kan vi se att det finns ett stort intresse att fördjupa och utveckla den kunskapen. Det står också klart att det trots vissa förbehåll och viss tvekan redan idag finns mycket kunskap om barn med psykopatiska drag och syndromet psykopati i relation till barn. Allt fler forskare och professionella inom barn- och ungdomsvård börjar få syn på den potentiella lösningen till psykopatins gåta genom att adressera och jobba med det som räddas kan hos den gryende psykopaten i barnet. Både forskarna i den tidigare forskning som presenterats och intervjupersonerna i denna studie ger således en tydlig signal om att deras perceptions- och värderingskategorier är öppna för att genom diagnossystemens konsekreterande kraft omdanas varigenom de i framtiden kan både se och adressera de faktiska behov som barnen med psykopatiska drag har och bemöta dem utifrån dessa för adekvat behandling.

- *Hur beskriver intervjupersonerna att barn med psykopatiska drag påverkar dem och andra i sin omgivning?*

Att vara i relation med barn som har psykopatiska drag kan vara krävande och det är därför viktigt att ha kompetens för att bemöta dem utifrån deras förmågor och inte ställa för höga krav på dem vilket kan leda till misslyckanden i form av bestraffning och negativa bemötanden.

Begreppet psykopat verkar ses som ett skällsord snarare än en legitim psykiatrisk diagnos. Utöver att det faktiskt ännu inte är en diagnos kan en annan anledning vara att det i sin karaktär hotar status quo inom det sociala arbetet med barn på institution. Margareta Järvinen (2006:78) menar att det sociala arbetets minsta gemensamma nämnare är ”att hjälpa”. Vissa av intervjupersonerna uttrycker detta mellan raderna genom att hänvisa till konflikten mellan betydelsen av begreppet psykopati [obotligt, medfött] och tron på det formbara barnet som ska hjälpas från det som miljön, samhället och föräldrarna har utsatt barnet för. Frågan om att kalla barn för psykopater eller inte verkar således handla lika mycket om tycke och smak som skolastisk slumner snarare än rationella överväganden utifrån erfarenhet och kunskap. Inom en snar framtid kan det se annorlunda ut, dvs. när behandling som har utvecklats för barn med utgångspunkt i deras faktiska behov gör upptäckten och utpekandet av barn med dessa behov till en självklart *god och hjälpande* handling istället för att som idag gömma undan dem med utgångspunkt i en doxisk logik. Genom att behandla barn som har utmärkande psykopatiska drag utifrån deras faktiska förmågor kan socialarbetaren ges möjlighet att uppfylla och följa sitt (högre) väsen genom *att hjälpa* även dessa barn istället för att som idag exkludera dem från behandling.

- *Hur ser intervjupersonerna på fördelar och nackdelar med att inför behandlingsarbetet diagnosticera barn med psykopatiska drag?*

Genom att inkludera hela det psykopatiska syndromet i diagnossystemen, komplett med alla dess dimensioner och karaktärsdrag, kan diagnossystemens konsekurerande effekt göra psykopati synligt, tillgängligt och förhoppningsvis behandlingsbart. I likhet med effekten som museet hade på Marcel Duchamps urinoar kan även den konsekurerande kraften hos diagnossystemen skifta synen på psykopati hos barn genom legitimering av ett hittills bortsett och potentiellt behandlingsbart psykopatologiskt syndrom. Ökad kunskap om psykopatin och dess verkningar på samhället i stort kan skapa en politisk opinion som leder till att nya riktlinjer öppnar upp synliggörandet av vad som beskrivs som vår tids största hälsoproblem.

Att barn med psykopatiska drag har låg motivation till förändring, är bedrägliga och manipulativa och saknar djupa och långvarande mellanmänniska emotioner borde absolut inte användas som motivering till att exkludera dem från behandling. Tvärtom borde vetenskapen om dessa svårigheter användas till att utveckla specifika program och tidiga interventioner med detta i beaktande.

Svaret på frågan om barn *verkligen* kan vara psykopater kan tyckas tvetydigt men svaret som framkommer ur denna undersökning blir ett rungande *javisst, bara du inte kallar dem för just det!*

6.3 Förslag på vidare forskning

Som vi vet påverkas en socialarbetares uppfattning av generella attityder i samhället, den generella professionella kunskapen, lagens utformning och arbetsplatsens specifika normer och regler. Rädslan för att se dessa barns behov gör att deras utsatthet hamnar i skymundan och adekvat behandling och bemötande hamnar på undantag. Därför är det av stor vikt att utan skygglappar forska vidare och utifrån denna kunskap utveckla fungerande metoder på ett så tillämpligt sätt som möjligt och utan att skada eller onödigt utsätta barnen. Nedan följer ett antal förslag till vidare forskning.

En av grundstenarna inom det professionella sociala arbetet är teorin om anknytning. Robert Hare (1997) är utifrån sin egen erfarenhet av arbete med kriminella psykopater ifrågasättande till hur applicerbar anknytningsteorin är när det kommer till psykopater då han har en deterministisk syn och ser tillståndet psykopati som medfött. En deterministisk syn som Hare framhåller kan exempelvis i förlängningen påverka hur anknytningsteorin appliceras inom studier om psykopati.

Är det exempelvis möjligt att knyta an till en psykopat? Här blir det även viktigt att betänka hur en psykopat som förälder påverkar sina barn och hur bör professionella förhålla sig till dessa föräldrar?

Det vore intressant att forska vidare kring psykopati-begreppet kopplat till barn. Frågor som skulle kunna ställas är vad det är som ligger till grund för det negativa symboliska kapitalet i begreppet? Är det exempelvis psykopatens faktiska beteende som skrämmer gemene man eller är det en konsekvens av okunskap hos de som laddar begreppet utifrån mytologiska

föreställningar. Utifrån dessa frågeställningar kan det även vara av intresse att bevaka hur vi kommer att se på begreppet uppförandestörning?

En aspekt som vore intressant att undersöka vidare är varför det inte finns någon forskningslitteratur om psykopatiska drag hos barn inom det sociala arbetets fält. En hypotes till detta skulle kunna vara att psykopati ses som en obotlig medicinsk diagnos och att den därför faller utanför det sociala arbetets fält. Oavsett vad som ligger till grund för denna exkludering visar denna studie vikten av att socialarbetare inom utredning, behandling och myndighetsutövning har en grundläggande kunskap om psykopati och förekomsten av dessa barn. Dessa barns särskilda behov behöver beaktas inför behandling, placering och inte minst hur dessa barn kan påverka dig som professionell och andra barn i deras närhet.

Ytterligare en aspekt som bör anses viktig men som inte har tagits upp inom ramen för denna studie är skillnader utifrån kön. Forskning har påvisat att psykopatiska drag kan uttrycka sig olika hos flickor respektive pojkar. Hos flickor tenderar våldet att ske mer subtilt och relationellt genom exempelvis skadelysten ryktesspridning medan pojkar uttrycker våldet mer direkt genom verbalt och fysiskt våld. Forskare som vill förstå sig på det psykopatiska syndromet i dess helhet behöver således ha kunskap även om dessa skillnader.

Oavsett inriktning är det viktigt att inte blunda för en obekvämlig realitet om det kan gagna barnen och oss som professionella, medmänniskor och samhällsmedborgare. En gordisk knut är en invecklad uppgift som kan lösas förvånansvärt enkelt genom en drastisk åtgärd. Min önskan och vision är att framtidens forskning om barn med psykopatiska drag kan leda till upplösningen av den gordiska knuten som idag håller lösningen på psykopatins gåta i sitt grepp.

7. Referenser

Andershed, H., Kerr, M., Stattin, H., & Levander, S. (2002). Psychopathic traits in non-referred youths: A new assessment tool. I E. Blaauw & L. Sheridan (red.), *Psychopaths; Current international perspectives* (s. 131-158). Elsevier, Hague. Holland.

Andershed, Henrik. (2005). Normbrytande beteende i barndomen. Vad säger forskningen? Förlag: Förlagshuset Gothia AB.

Andershed, Henrik. & Tuvblad, Catherine. (2016). "Utvecklingen av psykopati från barndom till vuxen ålder". I Kreis, Mette K.F., Hoff, Helge Andreas, Belfrage, Henrik & Hart, Stephen D. *Psykopati*. Studentlitteratur AB, Lund.

Andershed, Henrik., Colins, Olivier F., Salekin, Randall T., Lordos, Alexandros., Kyranides, Melina Nicole. & Fanti, Kostas A. (2018) Callous unemotional traits only versus the multidimensional psychopathy construct as predictors of various antisocial outcomes during early adolescence. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 40(1), 16-25. doi:10.1007/s10862-018-9659-5.

Baardewijk, Yost van., Bushman. Brad., J.Stegge, Hedy. & Vermeiren, Robert. (2009). Psychopathic traits, victim distress and aggression in children: *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 50:6 pp 718-725. Doi:10.1111/j.1469-7610.2008.02023.x

Babiak, Paul. & Hare, Robert. D. (2006). *Snakes in Suits*. HarperBusiness. New York City.

Borelius, Leif. (1998). "Tillit och habitus". I Broady, Donald (red.). *Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi*. Nr 24. november 1998.

Bourdieu, Pierre. (1995). *Praktiskt förnuft, Bidrag till en handlingsteori*. Bokförlaget Daidalos AB. Göteborg.

Broady, Donald. (1988). "Kulturens fält – Om Pierre Bourdieus sociologi". I *Masskommunikation och kultur*. NORDICOM-Nytt/Sverige. Nr 1–2, ss. 59–88.

Brudevold, Anne. (2016). "Psykopati, stress och anknytning". Arbøl, Niels., Rusanen, Erja., Brudevold, Anne., Dahlström, Annica. & Sörlie Ekström, Christian. *För våra barns bästa – En nordisk antologi om Tidig barnomsorg, evolutionen och psykisk ohälsa*. Nomen Förlag, Visby.

Buzina, Nadica. (2012). Psychopathy-historical controversies and new diagnostic approach. *Psychiatria Danubia*. Vol. 24, s. 134-142.

Byrd, Amy L., and Pardini, Dustin A. (2012). Perceptions of aggressive conflicts and others' distress in children with callous-unemotional traits: 'I'll show you who's boss even if you suffer and I get in trouble': *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 53:3 pp 283–291. Doi:10.1111/j.1469-7610.2011.02487.x

Bryman, Alan. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB, Malmö.

Carlhed, Carina. (2011) Fält, habitus och kapital som kompletterande redskap i professionsforskning. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 4.

- Carlson, Maria. (2008). Diagnosens vara eller icke vara det är frågan – En studie om den neuropsykiatriska diagnosens betydelse. Magisteruppsats i Socialt arbete. Lunds Universitet, Socialhögskolan.
- Colins, O.F., Andershed, H., Frogner, L., Lopez-Romero, L. Veen, V. & Andershed, A-K. (2014). A New Measure to assess Psychopathic Personality in Children: The Child Problematic Traits Inventory. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 36(1): 4-21.
- Dolan, Mairead. (2004). Psychopathic personality in young people: Advances in Psychiatric Treatment. 10: 466-473. doi: 10.1192/apt.10.6.466
- Fantia, Kostas A., Eisenbarthb, Hedwig., Gobleb, Poppy., Demetrioua, Chara., Kyranidesc, Melina Nicole., Goodwind, Daniel., Zhang, Junhua., Bobakd, Billy. & Cortese, Samuele. (2019). Psychophysiological activity and reactivity in children and adolescents with conduct problems: A systematic review and meta-analysis. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 100 (2019) 98–107. doi.org/10.1016/j.neubiorev.2019.02.016
- Forth, A.E., Hare, R.D. & Hart, S.D. (1990). Assessment of psychopathy in male young offenders. *Psychological Assessment*, 2, 342– 344.
- Frick, Paul. J., O'Brien, B.S., Wootton, J.M., & McBurnett, K. (1994). Psychopathy and conduct problems in children. *Journal of Abnormal Psychology*, 103, 700–707.
- Frick, Paul. J., Ray, James. V., Thornton, Laura C. & Kahn, Rachel E. (2014). Can Callous-Unemotional Traits Enhance the Understanding, Diagnosis, and Treatment of Serious Conduct Problems in Children and Adolescents? A Comprehensive Review. *Psychological Bulletin*, 140(1), 1-57. doi:10.1037/a0033076.
- Frogner, Louise. (2016). The Development of Conduct Problems in Early Childhood – The Role of Psychopathic Traits and Psychopathic Personality. Örebro University 11/2016.
- Hagerty, Barbara-Bradley. (2017). When your child is a psychopath. *The Atlantic*. Juni 2017
- Hallberg, Margareta. (2000). "Teori och praktik som forskningsobjekt". I Meeuwisse, Anna. Sunesson, Sune & Swärd, Hans. (red.). *Socialt arbete, En grundbok*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Hallerstedt, Gunilla. (red). (2006). *Diagnosens makt. Om kunskap, pengar och lidande*. Göteborg: Daidalos
- Hare, Robert D. (1997). *Psykopatens värld*. New York: The Guilford Press
- Hare, Robert D. (2011). *I am fishhead*. Dokumentärfilm i regi av Vaclav Dejcmar & Misha Votruba. USA. <http://www.fisheadmovie.com/share-it>
- Hart, Stephen D. (2016). "Psykopatins gåta". I Kreis, Mette K.F., Hoff, Helge Andreas, Belfrage, Henrik & Hart, Stephen D. *Psykopati*. Studentlitteratur AB, Lund.

- Hoff, Helge Andreas. & Kreis, Mette K.F. (2016). "Hur Uppfattas psykopati?". I Kreis, Mette K.F., Hoff, Helge Andreas, Belfrage, Henrik & Hart, Stephen D. *Psykopati*. Studentlitteratur AB, Lund.
- Jacobsson, Katarina. (2008). "Den svårfångade kvaliteten". I Sjöberg, Katarina. & Wästerfors, David. (red.). Uppdrag: Forskning. Liber AB, Malmö.
- Johnston, Joni. E. (2012). Scary Children - Child Psychopathy and When it's More Than Just a Phase. Published on June 27, 2012. In the Human Equation. Psychology Today. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-human-equation/201206/scary-children>
- Justesen, Lina. & Mik-Meyer, Nanna. (2011). Kvalitativa metoder – Från vetenskapsteori till praktik. Studentlitteratur AB, Lund.
- Järvinen, Margareta. (2002). "Hjälpens universum – ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system". I Meeuwisse, Anna. & Swärd, Hans. Perspektiv på sociala problem. Natur och Kultur, Stockholm.
- Järvinen, Margareta. (2006). Mötet mellan klient och system – om forskning i socialt arbete. *Dansk sociologi* 13 (2). s. 73-84.
- Järvinen, Margareta. (2007). "Pierre Bourdieu". I Andersen, Heine. & Kaspersen, Lars Bo. Klassisk och modern samhällsteori. Studentlitteratur, Lund.
- Jönsson, Carina. & Jönsson, Michael. (2012). Miljöterapi – Organisering för bearbetning och utveckling. CMJ Psykoterapi AB.
- Kahn, J. (2012). Can You call a 9-Year-Old a Psychopath? *New York Times*. 2012-05-11
- Karpman, B. (1949). The psychopathic delinquent child. *American Journal of Orthopsychiatry*, 20, 223-265.
- Karpman, B. (1950). Psychopathic behavior in infants and children: A critical survey of existing concepts. *American Journal of Orthopsychiatry*, 21, 223-272.
- Kleckley, H. (1941). Mask of Sanity: An Attempt to Clarify Some Issues About the So-Called Psychopathic Personality.
- Larsen, Erik. (2012). "Förord" I Jönsson, Carina. & Jönsson, Micael. *Miljöterapi – Organisering för bearbetning och utveckling*. CMJ Psykoterapi AB.
- Larsson, Emma. (2017). Charmen med en psykopat. *Forskning.se*, <https://www.forskning.se/2017/10/11/charmen-med-en-psykopat/>
- Lobaczewskis, Andrew M. (2007). Political Ponerology - A Science on the Nature of Evil Adjusted for Political Purposes. Red Pill Press.
- Logan, Caroline. (2016). "Kliniska implikationer: hantering och behandling av psykopati". I Kreis, Mette K.F., Hoff, Helge Andreas, Belfrage, Henrik & Hart, Stephen D. *Psykopati*. Studentlitteratur AB, Lund.

Lynam, D.R. (1996). Early identification of chronic offenders: Who is the fledgling psychopath? *Psychological Bulletin*, 120, 209–234.

Långström, Niklas. (red.), Cederblad, Marianne. och Gustafsson, Per. (2003). Barn och ungdomar med antisocialt eller aggressivt utagerande. Kliniska riktlinjer för bedömning och handläggning inom barn- och ungdomspsykiatri. Svensk BUP-förenings riktlinjer för handläggning av barn med utagerande. Version 2003-05-30.

May, Tim. (1997). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur, Lund.

Meeuwisse, Anna. & Swärd, Hans. (red.). (2002). *Perspektiv på sociala problem*. Natur och Kultur, Stockholm.

Marshall, John. J. (2019) Aaron Campbell: Some social workers in denial about child psychopaths – Dr John J Marshall. *The Scotsman*. 2019-04-02

McCord, W., & McCord, J. (1964). *The psychopath: An essay on the criminal mind*. Princeton, NJ: Van Nostrand. (Ursprungligen publicerad 1959)

Moreira, Diana. Almeida, Fernando. Pinto, Marta & Marisalva Fávero. (2014). Psychopathy: A comprehensive review of its assessment and intervention: *Aggression and Violent Behavior*. 19: 191–195. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2014.04.008>

Olesen, Sören Gytz & Pedersen, Peter Möller (red.). (2004). “Pierre Bourdieu”. I Olesen, Sören Gytz & Pedersen, Peter Möller (red.). *Pedagogik I ett sociologiskt perspektiv*. Studentlitteratur, Lund.

Ramsland, K. (2005). *Handbook of psychopathy*. (Retrieved from http://www.trutv.com/library/crime/criminal_mind/psychology/robert_hare/index.html).

Rennstam, J., & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Ribeiro da Silva, Diana. Rijo, Daniel. & Randall T. Salekin. (2013). Child and Adolescent psychopathy: Assessment issues and treatment needs: *Aggression and Violent Behavior*. 18: 71-78. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2012.10.003>

Salekin, Randall. T., Rosenbaum, Jill. T. & Lee, Zina. (2008) Child and Adolescent Psychopathy: Stability and Change, *Psychiatry, Psychology and Law*, 15:2, 224-236, DOI: 10.1080/13218710802014519

Salekin, Randall. T. (2010). “Treatment of Child and Adolescent Psychopathy – Focusing on Change”. I Salekin, Randall. T. & Lynam, Donald. R. (red.). *Handbook of Child & Adolescent Psychopathy*. The Guilford Press, New York.

Salekin, Randall. T. & Lynam, Donald. R. (red.). (2010) *Handbook of Child & Adolescent Psychopathy*. The Guilford Press, New York.

Salekin, Randall. T. (2016) Psychopathy in childhood: why should we care about grandiose–manipulative and daring–impulsive traits? *The British Journal of Psychiatry*. 209, 189–191. doi: 10.1192/bjp.bp.115.179051

Salekin, Randall. T. (2018). Privat mailkonversation med undertecknad angående Conduct Disorder kopplat till dimensioner och psykopatisyndromet i diagnosmanualen DSM-5. 2018-12-20.

Sheridan, Thomas. (2011). *Puzzling People: The Labyrinth of the Psychopath*. Velluminous Press, United Kingdom.

Sheridan, Thomas. (2012). *Defeated Demons: Freedom from Consciousness Parasites in Psychopathic Society*. Velluminous Press, United Kingdom.

Sjöberg, Katarina. & Wästerfors, David. (2008) Uppdrag: Forskning – Konsten att genomföra kvalitativa studier. Liber AB, Malmö.

Socialstyrelsen. (2010). Barn som utmanar. Barn med ADHD och andra beteendeproblem. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2010-3-6.pdf>

Sörman, Karolina. & Kristiansson, Marianne. (2019). *Psykopaten – Verkligheten bortom myten*. Natur och Kultur, Stockholm.

Waller, Rebecca. & Hyde, Luke W. (2018) Callous-unemotional behaviors in early childhood: the development of empathy and prosociality gone awry. *Current Opinion in Psychology*, 20, 11-16. Doi: 10.1016/j.copsyc.2017.07.037.

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1 Brev till intervju

Hej!

Du får detta mejl eftersom du arbetar med barn i ditt dagliga arbete. Jag är socionomkandidat på Socialhögskolan vid Lunds universitet och skriver en C-uppsats och skulle därför behöva just din hjälp.

Min uppsats handlar om psykopatiska drag hos barn, och hur man förhåller sig till barn med dessa drag.

Ni som väljer att medverka i intervjustudien kommer att vara anonyma vilket innebär att inget i presentationen av intervjun kommer att kunna kopplas till Er person. Inga namn eller hänvisningar till arbetsplats, ort eller kommun kommer att redovisas

Du har också rätten att när som helst under studiens gång att avbryta ditt deltagande. Om du av någon anledning väljer att avbryta ditt deltagande och om du så önskar kommer ingenting av det som du har berättat under intervjun att användas i studien.

Jag beräknar att intervjun kommer att vara mellan 30–60 minuter. Vid intresse att delta, vänligen kontakta mig så bokar vi tid för intervjun.

Tack på förhand!

Mvh Petri Kärkkäinen

För anmälan av intresse eller vid ytterligare frågor, kontakta mig via:

Min mailadress...

Mitt telefonnummer...

8.2 Bilaga 2 Intervjumall

Intervjumall

Ålder Utbildning Erfarenhet

1 Vad vet du om psykopati?

1 Hur pratas det om psykopatiska barn bland kollegor?

1 Har du blivit manipulerad av gränslösa barn?

1 Har gränslösa barn som du jobbat med skadat dig?

1 Har dessa barn skadat andra barn?

2 Vilka orsaker tror du kan ligga bakom ett gränslöst barns svårigheter?

2 Hur känner och resonerar du inför barnens framtid?

2 Känner du gränslösa barn som har klarat sig ur sina svårigheter med åldern.

3 Vad anser du om att placera gränslösa barn med barn som har andra svårigheter?

3 Beskriv hur ert behandlingsarbete ser ut. Fungerar detta på alla barn. Om inte, vad gör ni?

3 Finns det någon utmärkande pedagogik som fungerar bättre i arbetet med gränslösa barn?

8.3 Bilaga 3 Ungdomsversionen (PCL: YV)

Personlighetsdrag och beteenden som mäts i ungdomsversionen; Psychopathy Checklist: Youth Version (PCL: YV, Forth et al., 2003) och vuxenversionen Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R; Hare, 2003) svensk utgåva 2004 (Andershed & Tuvblad, 2016, s 54).

Ungdomsversionen (PCL: YV)

Faktor 1

Fasett 1. Interpersonell

1. Framställer sig medvetet på visst sätt inför andra
2. Förhöjd självuppfattning /grandios
4. Patologisk lögnaktighet
5. Manipulativ för egen vinnings skull

Fasett 2. Affektiv

6. Brist på ånger/skuld
 7. Ytliga affekter
 8. Kall, bristande empatisk förmåga
- Brister i att ta ansvar

Faktor 2

Fasett 3. Livsstil

3. Sensationssökande
9. Parasiterande förhållningssätt
13. Saknar mål
14. Impulsiv
15. Ansvarslös

Fasett 4. Antisocial

10. Bristande aggressionskontroll
12. Tidiga beteendeproblem
18. Allvarligt kriminellt beteende
19. Allvarliga överträdelser av villkorad frigivning/
20. Kriminell mångsidighet

Övriga punkter

11. Opersonligt sexuellt beteende
17. Instabila relationer

Vuxenversionen (PCL-R)

Faktor 1

Fasett 1. Interpersonell

1. Talför/ytlig charmig
2. Förhöjd självuppfattning
4. Patologiskt lögnaktig
5. Bedräglig/manipulativ

Fasett 2. Affektiv

6. Saknar ånger och skuld känslor
 7. Flackt, ytligt känsloliv
 8. Kall/bristande empatisk förmåga
16. Tar inte ansvar för sina handlingar

Faktor 2

Fasett 3. Livsstil

3. Behov av spänning/blir lätt uttråkad
9. Parasiterande livsstil
13. Saknar realistiska, långsiktiga mål
14. Impulsiv
15. Ansvarslöshet

Fasett 4. Antisocial

10. Bristande självkontroll
12. Tidiga beteendeproblem (före 12 års ålder)
18. Ungdomsbrottslighet (före 15 års ålder)
19. Överträdelser av villkorlig utskrivning
20. Kriminell mångsidighet

Övriga punkter

11. Promiskuöst och egoistiskt sexualliv
17. Många kortvariga äktenskapsliknande förhållanden

8.4 Bilaga 4 Child Problematic Traits Inventory (CTPI)

De 28 påståendena i instrumentet Child Problematic Traits Inventory (CPTI; Colins et al., 2014) som bedöms av en förskolelärare eller lärare. (Andershed & Tuvblad, 2016, s 59)

Interpersonell dimension: Grandiositet och ljugande

- Verkar se sig själv som överlägsen jämfört med andra.
- Han/hon tycker att han/hon är bättre än alla andra på nästan allt.
- Är överlägsen och arrogant mot andra.
- Ljuger ofta för att undvika problem.
- Verkar ljuga mer än andra barn i samma ålder.
- Ljuger ofta för att få som han/hon vill.
- Att ofta ljuga verkar vara helt normalt för honom/henne.
- Han/hon luras ofta för att få andra att göra som han/hon vill.

Affektiv dimension: Empatibrist och brist i skuld och ånger

- Uttrycker sällan medkänsla för andra.
- Verkar oftast helt oberörd när andra barn runt omkring är upprörda.
- Upprörs inte av att andra kommer till skada.
- Verkar ofta inte bry sig om vad andra känner och tycker.
- Verkar oftast inte dela andras glädje och sorg.
- Ångrar sig sällan när han/hon gjort något otillåtet.
- Uttrycker aldrig skuldkänslor när han/hon gjort något som inte var tillåtet.
- Verkar aldrig ha dåligt samvete för saker som han/hon gjort.
- Uttrycker inte skuld och ånger i samma utsträckning som andra barn i samma ålder.
- Verkar ibland helt sakna förmågan att känna skuld och ånger.

Beteendedimension: Impulsivitet och behov av omväxling

- Gör ofta saker utan att tänka sig för innan.
- Har ofta svårt att vänta på sin tur.
- Förbrukar ofta saker direkt snarare än sparar.
- Gillar inte att vänta.
- Tar för sig väldigt fort och ivrigt av saker.
- Verkar ha stort behov av omväxling och spänning.
- Tycker om omväxling och att det händer saker hela tiden.
- Verkar snabbt bli uttråkad.
- Tröttnar fort på saker och vill gärna att nya saker ska hända ofta.
- Verkar göra vissa saker enbart för spänningens skull.

En fyrgradig svarsskala används på varje påstående från 1: ”Stämmer inte alls”, till 4: ”Stämmer precis”.